

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ І
МАРКЕТИНГ**

Спеціальність

051 Економіка

Галузь знань

05 Соціальні та поведінкові науки

Освітня програма

Міжнародна торгівля і маркетинг

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему **Тенденції розвитку міжнародного агробізнесу**

здобувача

Плахотник Олександр Володимирович

Науковий керівник: професор, д.е.н. Циганкова Тетяна Михайлівна

**Робота допущена до захисту перед
екзаменаційною комісією з атестації здобувачів
вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: професор, д.е.н. Циганкова Тетяна Михайлівна

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет Міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ І МАРКЕТИНГ»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант) освітньо-
професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародної торгівлі і
маркетингу

«_____» _____ 20__ р. «_____» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Плахотнику Олександру Володимировичу

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему: «Тенденції розвитку міжнародного агробізнесу»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «» 2024 р.

№

**Кваліфікаційна магістерська робота виконується на основі глибокого
вивчення та аналізу літературних джерел**

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні основи міжнародного агробізнесу
Розділ 2	Розвиток міжнародного агробізнесу
Розділ 3	Інтеграція України у систему міжнародного агробізнесу
Об'єкт дослідження:	міжнародний агробізнес як складна система економічних відносин, що охоплює виробництво, переробку, зберігання, транспортування та торгівлю сільськогосподарською продукцією.
Предмет дослідження:	теоретичні та практичні особливості розвитку міжнародного агробізнесу.
Мета дослідження:	комплексне дослідження сучасних тенденцій розвитку міжнародного агробізнесу.

Конкретні завдання, які студент повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Дослідити сутність, структуру, види та форми міжнародного агробізнесу. Виявити специфіку міжнародного бізнесу у аграрній сфері. Обґрунтувати споживчі тенденції та маркетинг на світових ринках агропродовольчої продукції.
У розділі 2	Проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку агропродовольчої продукції. Дослідити інновації та технологічний прогрес у міжнародному агробізнесу. Визначити соціально-екологічні аспекти розвитку міжнародного агробізнесу.
У розділі 3	Проаналізувати роль України на світових агропродовольчих ринках. Визначити пріоритети участі України у міжнародному агробізнесі. Дослідити ФГ «Фільченков».

**Завдання підготував
науковий керівник :**

«» 2024 р.

Завдання одержав здобувач:

«» 2024 р.

ВІДГУК
на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету Міжнародної економіки
і менеджменту освітньо-професійної програми
«Міжнародна торгівля і маркетинг»
Плахотника Олександра Володимировича
на тему: Тенденції розвитку міжнародного агробізнесу

1. Актуальність обраної теми обумовлена: по-перше, динамічним розвитком світового ринку агропродовольчої продукції, більшість якої має глобальний характер попиту; по-друге, належністю у агропродовольчого сектору України потужних конкурентних переваг, а також усталених позицій на світовому ринку рослинництва; по-третє, необхідністю постконфліктного розвитку вітчизняного агропродовольчого комплексу.

2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи: чітко визначенні мета і завдання, а також об'єкт та предмет дослідження; використання достатнього спектру методів наукових досліджень; розлогий перелік використаних джерел інформації. більшість з яких є публікаціями західних фахівців; належне оформлення роботи.

3. Наявність самостійних розробок: до таких слід віднести підрозділи другої (аналітичної) глави стосовно стану та тенденцій розвитку світового агропродовольчого ринку, технологічного прогресу і інновацій у міжнародному бізнесі, соціально-економічних аспектів. Крім того, самостійний характер виконання мають питання конструктивного розділу, що містять практичні узагальнення та рекомендації.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій; робота містить цінні як теоретичні, так і практичні висновки та рекомендації, які можливо врахувати при стратегічного плануванні розвитку цього сектору національної економіки.

Наявність недоліків: в роботі є достатня кількість таблиць і рисунків, однак переважна більшість з них є текстовими. Автору слід було ширше використати міжнародну статистику, причому не у ілюстрованому аспекті, а у розрахунковому. Також більш системно слід було обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення участі ФГ "Фільченков" у міжнародному агробізнесі.

5. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота відповідає вимогам МОН України до кваліфікаційних магістерських робіт та допускається до захисту перед ЕК.

Науковий керівник:
Завкафедри Міжнародної
торгівлі і маркетингу, д.е.н.,
професор

Тетяна Циганкова

16 грудня 2024 р.

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну магістерську роботу студента 2-го курсу магістратури
денної форми навчання спеціальності 051 Економіка
освітньо-наукової програми «Міжнародна торгівля і маркетинг»
Плахотника Олександра Володимировича
виконану на тему:
Тенденції розвитку міжнародного агробізнесу

Сільське господарство відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки та сталого розвитку. Проте з кожним роком проблема розвитку міжнародного агробізнесу стає все більш гострою, через низку взаємопов'язаних глобальних тенденцій, таких як: зростання населення, інтеграція світових ринків сільськогосподарської продукції, зміна кліматичних умов та споживчих уподобань. Саме тому дослідження тенденцій розвитку міжнародного агробізнесу є необхідним для розуміння сучасних викликів і можливостей, що стоять перед аграрним сектором.

Відповідно до обраної теми було поставлено за мету здійснити комплексне дослідження сучасних тенденцій розвитку міжнародного агробізнесу. Мета та відповідні завдання визначені на належному кваліфікаційному рівні.

Перший розділ роботи присвячено теоретичним основам міжнародного агробізнесу. У другому розділі роботи проаналізовано розвиток міжнародного агробізнесу. В третьому розділі роботи досліджено особливості інтеграції України у систему міжнародного агробізнесу.

Структура кваліфікаційної магістерської роботи відповідає обраній темі. Розділи є змістовними і детально розкритими, що дає підставу стверджувати про досягнення поставлених завдань.

Суттєвих недоліків, які б критично вплинули на якість отриманих результатів немає. До окремих недоліків слід віднести недосконалий стиль викладення матеріалу у деяких абзацах.

Дипломна робота другого (магістерського) рівня вищої освіти на здобуття ступеня магістра виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам, рекомендується до захисту перед Екзаменаційною комісією і при відповідному захисті заслуговує на високу позитивну оцінку.

Рецензент: директор Фільченков Ю.Є.,

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 113 сторінок. Основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 93 сторінках друкованого тексту. Робота містить 21 таблицю, 6 рисунків, список використаних джерел з 65 найменувань.

Об'єктом дослідження виступає міжнародний агробізнес як складна система економічних відносин, що охоплює виробництво, переробку, зберігання, транспортування та торгівлю сільськогосподарською продукцією.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні особливості розвитку міжнародного агробізнесу.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи полягає в комплексному дослідженні сучасних тенденцій розвитку міжнародного агробізнесу.

Завданнями роботи є дослідити сутність, структуру, види та форми міжнародного агробізнесу; виявити специфіку міжнародного бізнесу у аграрній сфері; обґрунтувати споживчі тенденції та маркетинг на світових ринках агропродовольчої продукції; проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку агоропродовольчої продукції; дослідити інновації та технологічний прогрес у міжнародному агробізнесу; визначити соціально-екологічні аспекти розвитку міжнародного агробізнесу; проаналізувати роль України на світових агропродовольчих ринках; визначити пріоритети участі України у міжнародному агробізнесі; дослідити ФГ «Фільченков».

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що результати цього дослідження можуть бути використані для розробки шляхів розвитку агробізнесу, із врахуванням сучасних інноваційних технологій та соціально-економічних аспектів.

Період виконання кваліфікаційної магістерської роботи – 2023-2024.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2024

Ключові слова: агробізнес, агропродовольча продукція, агропродовольчі ринки, інновації, технологічний прогрес.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО АГРОБІЗНЕСУ	6
1.1. Сутність, структура, види та форми міжнародного агробізнесу.....	6
1.2. Специфіка міжнародного бізнесу у аграрній сфері.....	17
1.3. Споживчі тенденції та маркетинг на світових ринках агропродовольчої продукції.....	25
Розділ 2. РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО АГРОБІЗНЕСУ	33
2.1. Сучасний стан та тенденції розвитку агропродовольчої продукції.....	33
2.2. Інновації та технологічний прогрес у міжнародному агробізнесу.....	43
2.3. Соціально-екологічні аспекти розвитку міжнародного агробізнесу.....	50
Розділ 3. ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У СИСТЕМУ МІЖНАРОДНОГО АГРОБІЗНЕСУ.....	61
3.1. Україна на світових агропродовольчих ринках.....	61
3.2. Пріоритети участі України у міжнародному агробізнесі.....	65
3.3. Дослідження ФГ «Фільченков».....	73
3.3.1 Характеристика ФГ «Фільченков».....	73
3.3.2 Аналіз діяльності ФГ «Фільченков».....	77
3.3.3 Виявлені проблеми/слабкі місця та шляхи їх вирішення.....	81
ВИСНОВКИ.....	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94

ВСТУП

Актуальність теми. Сільське господарство, як одна з найважливіших галузей економіки, відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки та сталого розвитку. Будучи рушійною силою економічного розвитку багатьох країн, особливо країн, що розвиваються, воно створює робочі місця, стимулює розвиток суміжних галузей (переробка, транспорт, торгівля) та генерує значні доходи від експорту. При цьому забезпечення населення продовольством сприяє соціальній стабільності та запобігає соціальним потрясінням.

Проте з кожним роком проблема розвитку міжнародного агробізнесу стає все більш гострою, через низку взаємопов'язаних глобальних тенденцій. Першою з них є зростання населення. Адже збільшення кількості населення планети призводить до стрімкого зростання попиту на продовольство. Для задоволення цього попиту необхідно збільшувати виробництво сільськогосподарської продукції, що створює значний тиск на земельні, водні та інші ресурси. Одночасно з цим глобалізація сприяє інтеграції світових ринків сільськогосподарської продукції, що посилює конкуренцію між виробниками різних країн. І якщо з одного боку, глобалізація відкриває нові ринки збуту для сільськогосподарської продукції, а з іншого – посилює залежність національних економік від світових цін на продовольство. Зміна кліматичних умов також загострює подальші перспективи для розвитку міжнародного агробізнесу. Адже цей процес призводить до збільшення частоти та інтенсивності екстремальних погодних явищ (посухи, повені, шторми), що негативно впливає на сільськогосподарське виробництво; змін оптимальних зон вирощування сільськогосподарських культур, що вимагає адаптації виробничих систем. Все це підкріплюється зміною споживчих уподобань, що вимагає від виробників по всьому світу адаптації до нових умов. Саме тому дослідження тенденцій розвитку

міжнародного агробізнесу є необхідним для розуміння сучасних викликів і можливостей, що стоять перед аграрним сектором.

Проблему управління міжнародним агробізнесом досліджували такі зарубіжні та вітчизняні науковці як: Н. Борлауг, Р. Лонгвелл, В. Шива, Шукрі Ф. ЕльГамал, М. Роулінсон, О. Біломістний, І. Біломістна, Д. Бойко, О. Горалько, К. Головач, Д. Горовий, К. Горова, М. Лузанова, М. Крамська, В. Супрун, О. Силкін, О. Шевцова, Т. Чернявська та інші.

Метою роботи є комплексне дослідження сучасних тенденцій розвитку міжнародного агробізнесу.

Завдання дослідження:

- дослідити сутність, структуру, види та форми міжнародного агробізнесу;
- виявити специфіку міжнародного бізнесу у аграрній сфері;
- обґрунтувати споживчі тенденції та маркетинг на світових ринках агропродовольчої продукції;
- проаналізувати сучасний стан та тенденції розвитку агропродовольчої продукції;
- дослідити інновації та технологічний прогрес у міжнародному агробізнесу;
- визначити соціально-екологічні аспекти розвитку міжнародного агробізнесу;
- проаналізувати роль України на світових агропродовольчих ринках;
- визначити пріоритети участі України у міжнародному агробізнесі;
- дослідити ФГ «Фільченков».

Об'єктом дослідження є міжнародний агробізнес як складна система економічних відносин, що охоплює виробництво, переробку, зберігання, транспортування та торгівлю сільськогосподарською продукцією.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні особливості розвитку міжнародного агробізнесу.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи, зокрема систематизація нормативної та наукової інформації – для оцінки споживчих тенденцій та маркетингу на світових ринках агропродовольчої продукції та питання безпеки харчових продуктів та стандартів якості; аналізу і синтезу при дослідженні особливостей глобалізації та міжнародної торгівлі агропродовольчою продукцією та регулювання та тарифи в міжнародній торгівлі сільськогосподарською продукцією, статистичних методів для встановлення ролі України на світових агропродовольчих ринках, графічний – для наочного відображення результатів.

Практична значимість. Результати цього дослідження можуть бути використані для розробки шляхів розвитку агробізнесу, із врахуванням сучасних інноваційних технологій та соціально-економічних аспектів.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були викладені у збірнику матеріалів у Євроінтеграційний вектор економічного зростання України: зб. матеріалів студентської наук.-практ. Інтернет-конф.[Електронний ресурс], 21 листопада 2024 р., м. Київ. – Київ: КНЕУ, 2024. 198 с. у тезах доповіді на тему «Необхідність та напрями регіональної диверсифікації українського експорту зернових».

Інформаційною базою дослідження виступили навчальні посібники, підручники, монографії, закордонні та вітчизняні публікації, фактологічна інформація та відкриті джерела з мережі Інтернет.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 65 найменувань, 21 таблиця, 6 рисунків. Загальний обсяг роботи – 113 друкованих сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО АГРОБІЗНЕСУ

1.1. Сутність, структура, види та форми міжнародного агробізнесу

Рівень розвитку, на якому знаходиться агробізнес, тим чи іншим чином визначає рівень економічної та продовольчої безпеки країни з огляду на те, що специфічність його ролі зумовлена виробництвом продуктів харчування. Адже вони є основою життя та діяльності населення, а також відтворенням робочої сили, сировинним виробництвом для багатьох видів споживчих товарів та продукції виробничого призначення.

Поняття «агробізнес» було вперше введено в науковий обіг професором Гарвардського університету Дж. Девісоном у 1955 р.. За його визначенням, агробізнес – це комплексна система, що охоплює не лише безпосереднє виробництво сільськогосподарської продукції на фермах, а й усі супутні процеси, починаючи від забезпечення фермерських господарств необхідними засобами виробництва (насіння, добрива, техніка) і закінчуючи доставкою готової продукції до споживача. Таким чином, агробізнес включає в себе логістичні операції (транспортування, зберігання), переробку сільськогосподарської сировини та, зрештою, її розподіл на ринку [12, с. 61].

Згідно іншої думки агробізнесом називається система економічних відносин з виробництва, розподілу, обміну та споживання сільськогосподарських товарів. Агробізнес тісно пов'язаний з АПК та проявляється у всіх його сферах: у сільському господарстві, у виробництві засобів виробництва, у сфері переробки сільськогосподарської продукції, в інфраструктурній сфері [8, с. 121].

Агробізнес є однією з форм АПК, яка включає в себе не тільки процес виробництва сільськогосподарської продукції, а й її переробку, зберігання та

транспортування, виробництво техніки та добрив для сільського господарства [13, с. 10].

Також, сутність агробізнесу можна розглянути в контексті функціонального, структурного та суб'єктного підходів. Так в межах функціонального підходу агробізнес являє собою поєднання функцій галузей декількох сфер АПК. Структурний підхід поділяє агробізнес на малий, середній та великий, суть якого полягає у отриманні прибутку від підприємницької та іншої діяльності, пов'язаної з сільським господарством та іншими сферами АПК. Суб'єктний підхід розглядає агробізнес як систему економічних відносин між сільськогосподарськими організаціями, селянсько-фермерськими господарствами, споживачами, державою, іншими структурами [21, с. 98]. Проте на нашу думку дані терміни детально не розкривають значення досліджуваного поняття.

У даній роботі під поняттям агробізнес будемо розуміти сукупність взаємозалежних галузей господарства, які безпосередньо забезпечують відтворення кінцевого продукту із сільськогосподарської сировини за рахунок виробництва, переробки сільськогосподарської продукції і доведенні її до споживача.

Мета агробізнесу – отримання прибутку шляхом створення продукції та надання послуг у сферах, пов'язаних із сільським господарством. Як невід'ємний суб'єкт економічної системи агробізнес пов'язаний з нею соціально-економічними відносинами, господарським механізмом, економічною взаємодією з різними підприємствами та організаціями, державою, домашніми господарствами, місцевими органами влади. Розвиток агробізнесу є важливою умовою активізації економічної діяльності населення, головною метою якої є отримання не лише максимального прибутку при використанні наявних обмежених ресурсів (за рахунок постійного впровадження інновацій, переходу до інтенсивних методів), а й максимального задоволення потреб [23, с. 72].

Агробізнес виконує безліч різноманітних функцій. Але основною з них є забезпечення продовольчої безпеки, тобто найповніше задоволення потреб населення у продовольстві та інших товарах, створюваних із сільськогосподарської сировини, за мінімальних витрат праці та засобів виробництва. Продовольча безпека, в свою чергу, може бути визначена як економічний стан, що забезпечує продовольчу незалежність держави та гарантування доступності продовольства для всього населення, що населяє цю державу, причому в тій кількості, яка необхідна для підтримки активного та здорового життя. Для забезпечення виконання цієї ключової функції перед агробізнесом стоять такі цілі функціонування, як [26, с. 88]:

- забезпечення сталого зростання сільськогосподарського виробництва;
- вирішення продовольчої проблеми країни та наближення рівня споживання продуктів харчування до науково-обґрунтованих норм;
- задоволення потреб населення на непродовольчі товари з сільськогосподарської сировини,
- перепроєктування агропромислового виробництва на переважну інтенсивну форму розвитку, досягнення випереджального зростання виробництва кінцевої продукції;
- оптимізація використання ресурсного потенціалу та його покращення на основі цієї результативності виробництва,
- реорганізація структури зовнішньоторговельного обороту з метою поступового перетворення країни на експортера продовольчої продукції.

Розвиток агробізнесу спирається на низку характерних принципів, а саме [22, с. 153]:

- значимість сільського господарства;

- збереження земельного фонду як природного об'єкта, основи життя та діяльності людей;
- збереження та відновлення родючого шару землі;
- підтримка малих форм господарювання в агропромисловому комплексі;
- покращення сільських територій на основі комплексного підходу до створення виробничої та соціальної сфер;
- результативна державна підтримка аграріїв;
- послідовний та якісний розвиток кооперування,
- розробка та впровадження високоефективного механізму кредитування сільськогосподарських товаровиробників та правове регламентування їх діяльності,
- покращення політики підприємств у частині ресурсозбереження, у якому знижується собівартість сільськогосподарської продукції, внаслідок ефективної експлуатації виробничих потужностей підприємства;
- модернізація системи підготовки висококваліфікованих кадрів для агробізнесу, мотивація їх залучення та закріплення для роботи у соціальній сфері та в секторах сільського господарства;
- збереження національної історії, культури, духовності, ментальності сільського населення.

Роль агробізнесу у світі полягає у тому, що він може впливати на вирішення соціально–економічних проблем на місцях. Це виявляється у зростанні оплати праці та реальних доходів населення, збільшенні споживання матеріальних благ, створенні додаткових робочих місць, скороченні безробіття, інвестування в соціальні об'єкти у сільській місцевості [5].

Динамічний та стабільний розвиток агробізнесу досягається при забезпеченні стійкого відтворення як в агропромисловому комплексі в цілому,

так і в кожному його підрозділі і, особливо, в його визначальній галузі - сільському господарстві. Головними функціональними сферами є фондоутворюючі галузі, сільське господарство, крім них переробка, зберігання, реалізація продукції [43].

Міжнародний агробізнес – це сукупність економічних відносин, пов'язаних з виробництвом, переробкою, транспортуванням, зберіганням, маркетингом і торгівлею сільськогосподарською продукцією та продовольством на міжнародному рівні [32, с. 31].

Під поняттям міжнародний агробізнес в даній роботі ми розумітимемо динамічну галузь світової економіки, яка об'єднує виробництво, переробку, зберігання, маркетинг та торгівлю сільськогосподарською продукцією на глобальному рівні. Цей сектор відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки, сприяє економічному зростанню країн і є важливим елементом міжнародних економічних відносин.

Міжнародний агробізнес охоплює широкий спектр діяльності, включаючи [13, с. 11]:

- виробництво сільськогосподарської продукції (вирощування зернових, олійних культур, овочів, фруктів, розведення тварин);
- переробку сільськогосподарської продукції (виробництво харчових продуктів, кормів, біопалива та інших продуктів);
- торгівлю сільськогосподарською продукцією (експорт та імпорт сільськогосподарської продукції та продовольства);
- прямі іноземні інвестиції в сільськогосподарські підприємства;
- науково-технічну співпрацю в галузі сільського господарства, обмін досвідом, спільні проекти.

Його розвиток визначається рядом факторів, таких як: попит і пропозиція на світовому ринку сільськогосподарської продукції; технологічний прогрес; торгові політики країн; екологічні проблеми; соціально-економічні фактори.

Агробізнес представляє собою складну, багатогранну систему, яка охоплює широкий спектр економічних активностей. Ця система не обмежується лише безпосереднім виробництвом сільськогосподарської продукції, а включає в себе різноманітні види підприємницької діяльності, що взаємопов'язані між собою. По-перше, агробізнес охоплює різні суб'єкти господарювання, які мають різні масштаби, форми власності та спеціалізацію. Це можуть бути як великі агрохолдинги, так і малі фермерські господарства, а також кооперативи, індивідуальні господарства та інші форми підприємництва. По-друге, агробізнес охоплює широкий спектр видів підприємницької діяльності. Крім виробництва сільськогосподарської продукції, до агробізнесу відносяться: переробка сільськогосподарської продукції; зберігання та транспортування сільськогосподарської продукції; забезпечення збереження якості продукції та її доставку до споживача; торгівля сільськогосподарською продукцією та продуктами її переробки; постачання засобів виробництва для сільського господарства; послуги в сільському господарстві; розвиток сільських територій тощо. По-третє, агробізнес охоплює різні галузі сільського господарства, такі як рослинництво, тваринництво, рибництво, птахівництво тощо. Кожна з цих галузей має свою специфіку і вимагає різних технологій та підходів.

Таким чином, структура агробізнесу має подвійне навантаження: складається з декількох взаємопов'язаних видів діяльності, кожен з яких має свої особливості, при цьому охоплюючи різні галузі сільського господарства та різноманітні ринки збуту продукції.

Структура агробізнесу є складною системою, оскільки охоплює як діяльність суб'єктів господарювання, різну за предметом підприємницьку діяльність, так і різні галузі сільськогосподарського виробництва, територію

здійснення агробізнесу. Унаслідок цього його структура має подвійне навантаження. З одного боку, структурно агробізнес складається з декількох видів підприємницької діяльності, з іншого – охоплює різні галузі та ринки, тому для встановлення структури агробізнесу спочатку виявимо види підприємницької діяльності, що, на наше переконання, є складниками агробізнесу [37]. Вона може включати в себе різноманітних учасників, що відображені у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Структура міжнародного агробізнесу

Види діяльності	Ключові суб'єкти
Виробники сільськогосподарської продукції	Фермери, сільськогосподарські кооперативи, агрохолдинги
Переробні підприємства	Харчові фабрики, м'ясокомбінати, молочні заводи тощо
Торговельні компанії	Експортери, імпортери, дистриб'ютори
Транспортні компанії	Компанії, що займаються транспортуванням сільськогосподарської продукції
Фінансові інститути	Банки, страхові компанії, інвестиційні фонди
Державні органи	Міністерства сільського господарства, митні служби, санітарні служби

Джерело: складено автором на основі [37]

В агробізнесі можуть бути номінальні та реальні суб'єкти. Номінальні – це ті, хто має право займатися підприємництвом; реальні — ті, хто має для цього умови та передумови (капітал, особисті якості, професійна майстерність та ін.) і хто організовує власну справу, яка приносить дохід [5].

Суб'єкти агробізнесу тісно пов'язані один з одним. Кожен із них займає свою нішу у підприємстві та функціонуванні ринку, надаючи послуги іншим суб'єктам ринкових відносин. При цьому бізнесмен насамперед стикається з питаннями, що стосуються вибору виду та форми підприємництва, сфери діяльності та організаційно-правової форми. Вирішення цих питань великою мірою залежить від тих функцій, які підприємець покладає він і які

виконуватиме. Основні функції агробізнесу знаходять відображення у видах (напрямах) та формах підприємницької діяльності [13, с. 12].

Наразі міжнародний агробізнес здійснюється через різноманітні форми співпраці між суб'єктами господарювання різних країн. Кожна з цих форм має свої особливості та переваги. Розглянемо їх детальніше у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Основні форми агробізнесу

Форма	Сутність	Переваги	Недоліки
Експорт-імпорт	Найпоширеніша форма, що передбачає прямий продаж сільськогосподарської продукції або продуктів її переробки з однієї країни в іншу.	Простота укладання угод, швидке отримання прибутку	Підвищена конкуренція на світовому ринку, залежність від кон'юнктури ринку, валютні ризики
Ліцензування	Надання дозволу на використання патентів, ноу-хау, торгових марок в сільськогосподарській сфері	Отримання додаткового доходу без значних інвестицій, розширення географії присутності	Ризик втрати контролю над технологією, можливість копіювання продуктів
Франчайзинг	Надання права використовувати торгову марку, технології та бізнес-модель на певних умовах	Швидке розширення бізнесу, стандартизація продуктів і послуг	Високі вимоги до контролю якості, можливі конфлікти з франчайзі
Спільні підприємства	Створення спільних підприємств з іноземними партнерами для спільного виробництва та збуту продукції	Обмін досвідом, технологіями, ринками збуту, зниження ризиків	Можливі розбіжності між партнерами, складність управління
Прямі іноземні інвестиції	Створення дочірніх підприємств або придбання існуючих компаній в іншій країні	Повний контроль над виробництвом і збутом, доступ до місцевих ринків	Високі інвестиції, ризики, пов'язані з політичною та економічною ситуацією в країні

Продовження табл. 1.2

Контрактне виробництво	Передача частини виробничого процесу сторонній компанії за контрактом	Зниження виробничих витрат, фокусування на основних видах діяльності	Ризики, пов'язані з якістю продукції, залежність від постачальників
Кооперація	Співпраця сільськогосподарських підприємств різних країн для спільного вирішення завдань, таких як закупівля сировини, збут продукції, проведення наукових досліджень	Збільшення обсягів виробництва, зниження витрат, спільне використання ресурсів	Можливі розбіжності між учасниками кооперативу

Джерело: складено автором на основі [10; 25]

Згідно іншої класифікації виділяють такі форми агробізнесу [1]:

- 1) одноосібна (приватна), що здійснюється незалежним підприємцем-власником;
- 2) колективна, яка здійснюється на основі колективної чи персоніфікованої власності;
- 3) корпоративна, що являє собою об'єднання, спільноту підприємців-власників, кожен із яких має свою частку в об'єднаному капіталі;
- 4) державна, яка здійснюється державними органами управління;
- 5) контрактна, яка здійснюється професійним менеджером, що на контрактній основі із власником майна виконує функції підприємця, наділений правами та обов'язками бізнесмена, несе певну відповідальність, ризикує та ставить перед собою головні цілі – розвиток виробництва та отримання прибутку.

Факторами, що впливають на вибір форми міжнародного агробізнесу є розмір і ресурси компанії; рівень ризику, який готова прийняти компанія; характер продукції; особливості ринку; політична та економічна ситуація в країні.

Оскільки агробізнес охоплює широкий спектр діяльності, пов'язаної з виробництвом, переробкою – це зумовлює існування його різних видів. Розглянемо кожен з видів міжнародного агробізнесу.

1. Торговий агробізнес. Даний вид – одна з найважливіших складових світової економіки. Він охоплює всі процеси, пов'язані з купівлею, продажем та обміном сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки на міжнародному рівні. Найпоширеніша формою даного виду агробізнесу є експорт-імпорт. При цьому це може бути як сировина (зерно, бавовна), так і перероблені продукти (борошно, м'ясо, молочні продукти). Інша форма, що набула широкого поширення в торговому агробізнесі є торгівля фуражем (кормами для тварин, необхідними для розвитку тваринництва). Також в межах даного виду здійснюється торгівля різноманітними видами насіння для сільськогосподарських культур [11, с. 36].

2. Інвестиційний агробізнес, що передбачає вкладення капіталу в сільськогосподарське виробництво з метою отримання прибутку. В межах даного виду здійснюються [32, с. 33]:

- прямі іноземні інвестиції, що передбачають вкладення капіталу іноземних компаній у сільськогосподарське виробництво країни. Це може бути будівництво нових підприємств, придбання існуючих, або участь у спільних підприємствах;
- портфельні інвестиції, а саме вкладення коштів у акції або облігації сільськогосподарських компаній;
- венчурні інвестиції, в межах яких здійснюється інвестування в інноваційні проекти в сільському господарстві, такі як біотехнології, агротуризм.

3. Технологічний агробізнес. Це галузь, яка поєднує традиційне сільське господарство з сучасними технологіями. Це не просто впровадження нових інструментів, а радикальна трансформація аграрного сектору, яка спрямована на підвищення продуктивності, ефективності та стійкості виробництва. Даний вид

міжнародного агробізнесу здійснюється в межах таких форм, як ліцензування та франчайзинг. Під час реалізації ліцензування здійснюється надання дозволу на використання патентів, ноу-хау, торгових марок в сільськогосподарській сфері. Щодо франчайзингу, то тут підприємці отримують права використовувати торгову марку, технології та бізнес-модель на певних умовах. Також технологічний агробізнес передбачає здійснення трансферу технологій. Під час цього процесу проводиться передача технологій, знань та досвіду в сільському господарстві. Також варто відмітити створення і виробництво нових машин та обладнання для сільського господарства, що проводиться з метою розвитку даного виду агробізнесу [11, с. 37].

4. Консультаційний агробізнес, що передбачає надання різноманітних послуг сільськогосподарським підприємствам. Консультанти допомагають оптимізувати виробничі процеси, підвищити ефективність, впровадити нові технології та вирішити інші завдання, пов'язані з веденням сільського господарства. Найчастіше ними здійснюється [32, с. 34]:

- надання консультацій з питань ведення сільського господарства, маркетингу сільськогосподарської продукції, фінансування сільськогосподарських проектів;
- створення бізнес-планів для сільськогосподарських підприємств;
- проведення тренінгів і семінарів для сільськогосподарських виробників.

5. Фінансовий агробізнес. Даний вид являє собою комплекс фінансових інструментів та послуг, спрямованих на забезпечення фінансової стабільності та розвитку сільськогосподарських підприємств. Це важлива складова аграрного сектору, оскільки сільське господарство потребує значних інвестицій для модернізації, розширення виробництва та підвищення ефективності. Основними напрямками фінансового агробізнесу є:

- надання кредитів на різні потреби сільськогосподарських підприємств: закупівлю техніки, насіння, добрив, будівництво, оборотні кошти тощо;
- лізинг, тобто оренда сільськогосподарської техніки та обладнання з подальшим викупом;
- страхування врожаю, худоби, сільськогосподарської техніки від різних ризиків (пожежа, град, посуха тощо);
- вкладення капіталу в сільськогосподарські проекти, агрохолдинги та агростартапи;
- факторинг з метою фінансування дебіторської заборгованості.

Отже, форми і види агробізнесу дуже різноманітні і потребують професіоналізму, знань і умінь. При цьому види (напрями) та форми агробізнесу функціонують не ізольовано, а в конкретних умовах, які складають у сукупності підприємницьке середовище.

Отже, міжнародний агробізнес є багатограним і динамічним явищем, яке відіграє важливу роль у світовій економіці. Розуміння сутності, структури, видів та форм міжнародного агробізнесу є важливим для учасників цього ринку, оскільки дозволяє їм приймати обґрунтовані рішення і досягати успіху в своїй діяльності.

1.2. Специфіка міжнародного бізнесу у аграрній сфері

Специфіка міжнародного бізнесу в аграрній сфері зумовлена існуванням суб'єктивних та об'єктивних особливостей.

Об'єктивні особливості міжнародного агробізнесу – це фактори, які визначаються зовнішніми умовами і на які суб'єкти господарювання мають

обмежений вплив. Саме вони формують фундамент для міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією та визначають її специфіку [39].

Однією з головних об'єктивних особливостей є природні умови та клімат, що зумовлені географічним розташуванням країни. Різні регіони світу мають різні кліматичні умови та типи ґрунтів, що визначає спеціалізацію сільського господарства. Наприклад, тропічні країни спеціалізуються на вирощуванні кави та какао, а країни з помірним кліматом – на зернових. З кліматичними умовами пов'язані й смакові якості, розмір, форма та інші характеристики сільськогосподарської продукції. Наприклад, виноград, вирощений в різних регіонах, відрізняється за смаком та ароматом. Також кліматичні умови визначають вегетаційний період рослин і, відповідно, сезонність виробництва сільськогосподарської продукції [8, с. 121].

На рис. 1.1 відобразимо основні впливи природних умов та клімату на міжнародний агробізнес.

Аналіз рис. 1.1 дає змогу зробити висновок, що природні умови та клімат є фундаментальним фактором, який визначає можливості та обмеження сільськогосподарського виробництва. При цьому їх зміна призводить до екстремальних погодних явищ, підвищення температури, зміни режиму опадів, що створює значні ризики для сільського господарства. Це може призвести до зниження врожайності, зміни ареалу вирощування культур та виникнення нових шкідників і хвороб.

Рисунок 1.1 – Основні впливи природних умов та клімату на міжнародний агробізнес

Джерело: складено автором на основі [39]

Глобалізація ринків також відноситься до об'єктивних факторів. Бо зростання взаємозалежності національних економік сприяє інтернаціоналізації аграрного виробництва та торгівлі. Тому аграрні компанії все частіше створюють виробничі потужності в різних країнах, щоб наблизитися до ринків збуту, скористатися дешевою робочою силою або отримати доступ до природних ресурсів. Вплив глобалізації на розвиток міжнародного агробізнесу пов'язаний й з тим, що сільськогосподарська продукція проходить довгий шлях від виробника до споживача, включаючи різні країни та континенти. Це вимагає складних логістичних схем та ефективної координації між учасниками ланцюга [54, с. 109].

Біологічні особливості рослин і тварин – наступний об’єктивний фактор, особливостей розвитку міжнародного агробізнесу Основними біологічними особливостями, що впливають на міжнародний агробізнес є [59]:

1. Сезонність росту та розвитку є одним з найважливіших біологічних факторів, що впливають на міжнародний агробізнес. Різні рослини та тварини мають свої власні цикли розвитку, які тісно пов'язані з сезонними змінами навколишнього середовища. Ця сезонність має значний вплив на виробництво, збут та ціноутворення сільськогосподарської продукції.

2. Стійкість рослин і тварин до хвороб та шкідників, що визначає не тільки врожайність, але й якість продукції, а також потребу в застосуванні засобів захисту рослин. Адже різні сорти рослин і породи тварин мають різну стійкість до хвороб і шкідників. При цьому стресові умови (посуха, заморозки, надмірна вологість) можуть знижувати імунітет рослин і тварин та сприяти розвитку захворювань. Для нівелювання цього фактора та підвищення врожайності, якості продукції та стійкості до хвороб і шкідників проводяться роботи з селекції рослин і тварин.

3. Вимоги до умов вирощування, які являють собою сукупність факторів навколишнього середовища, необхідних для оптимального росту, розвитку і плодоношення рослин. Ці вимоги є індивідуальними для кожного виду рослини і можуть значно варіюватися залежно від їх біологічних особливостей. Основними факторами, що впливають на вимоги до умов вирощування є світло, вода, наявність поживних речовин, температура, ґрунт тощо.

Вплив біологічних особливостей на міжнародний агробізнес обумовлює [54, с. 112]:

– наявність спеціалізації виробництва. Саме тому різні регіони спеціалізуються на вирощуванні певних культур, що обумовлено їхніми кліматичними умовами та біологічними особливостями рослин;

- сезонність виробництва сільськогосподарської продукції, що впливає на ціни, логістику та потребу в зберіганні;
- різні види продукції мають різні вимоги до умов зберігання та транспортування, що ускладнює міжнародну торгівлю.

Наступний об’єктивний фактор особливостей міжнародного агробізнесу – технічні обмеження. Вони впливають на ефективність та масштаби міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією. Технічні обмеження пов’язані з особливостями виробництва, зберігання, транспортування та переробки сільськогосподарської продукції і можуть суттєво обмежувати можливості для її експорту та імпорту [59].

У табл. 1.3 узагальнимо основні технічні обмеження в міжнародному агробізнесі.

Таблиця 1.3 – Основні технічні обмеження в міжнародному агробізнесі

Обмеження	Вплив
Термін зберігання	Більшість свіжих фруктів та овочів має обмежений термін зберігання, що вимагає швидкої доставки до споживача. І хоча переробка дозволяє збільшити термін зберігання продукції, але й тут існують обмеження, пов’язані з технологіями зберігання та транспортування.
Транспортування	Великі відстані між країнами-виробниками та країнами-споживачами вимагають використання спеціального транспорту (рефрижератори, контейнери) та дотримання певних температурних режимів. При цьому недостатня розвиненість транспортної інфраструктури в деяких країнах може ускладнювати доставку продукції.
Упаковка	Упаковка має захищати продукцію від пошкоджень під час транспортування та зберігання. На ній повинна бути присутня вся необхідна інформація про продукт (склад, виробник, термін зберігання тощо).
Стандарти якості	Існують міжнародні стандарти якості для сільськогосподарської продукції, які необхідно дотримуватися при експорті. Кожна країна також може мати свої національні стандарти, що ускладнює експорт продукції.
Технології переробки	Не всі країни мають розвинену інфраструктуру для переробки сільськогосподарської продукції, що обмежує можливості для експорту готових продуктів.

Продовження табл. 1.3

Санітарні та фітосанітарні вимоги	Імпортні продукти повинні відповідати санітарним та фітосанітарним вимогам країни-імпортера. Для запобігання поширення шкідників та хвороб можуть застосовуватися карантинні заходи.
-----------------------------------	--

Джерело: складено автором на основі [54ж 59]

Подолання перерахованих у табл. 1.3 технічних обмежень може бути реалізоване лише завдяки спільним зусиллям виробників, урядів та міжнародних організацій.

Економічні фактори відіграють вирішальну роль у формуванні міжнародного агробізнесу, будучи його об'єктивним фактором розвитку. Вони впливають на виробництво, торгівлю, ціноутворення та споживання сільськогосподарської продукції. При цьому значного впливу надають такі економічні фактори [49]:

- цінова волатильність. Це пояснюється тим, що ціни на сільськогосподарську продукцію є дуже волатильними і залежать від багатьох факторів, таких як попит і пропозиція, погодні умови, політичні події;
- вартість виробництва сільськогосподарської продукції, яка залежить від ціни на землю, добрива, паливо, робочу силу та інших ресурсів;
- державна політика в галузі сільського господарства, включаючи субсидії, мита, квоти, може суттєво впливати на міжнародну торгівлю сільськогосподарською продукцією.

Соціальні фактори також є значущими об'єктивними факторами, що відіграють важливу роль у формуванні та розвитку міжнародного агробізнесу. Вони впливають на виробництво, споживання, торгівлю сільськогосподарською продукцією, а також на політику держав у цій сфері. В межах даного фактору найбільшого впливу завдають демографічні зміни. Оскільки збільшення населення світу призводить до зростання попиту на продовольство. При цьому

зміна вікової структури населення впливає на споживчі переваги та попит на різні продукти харчування [41, с. 381].

Наступний важливий соціальний фактор – доходи населення. Адже зі зростанням доходів населення змінюється структура споживання, збільшується попит на якісніші та дорожчі продукти. Соціальна ж нерівність впливає на доступність здорового харчування для різних верств населення [43].

В процесі розвитку міжнародного агробізнесу варто враховувати й такий важливий соціальний фактор як соціокультурні особливості. До них відносять [49]:

- традиції харчування. Оскільки традиційні страви та харчові звички впливають на попит на певні продукти;
- релігійні обмеження, що можуть обмежувати споживання певних продуктів;
- здоров'я та безпека харчових продуктів. Це підтверджує зростання тренду на зацікавленість споживачів здоровим харчуванням та безпечністю продуктів, який значно вплинув на виробництво і торгівлю.

Варто згадати й про соціальну відповідальність бізнесу. Бо сучасні споживачі все частіше віддають перевагу продукції, виробленої з дотриманням етичних стандартів. Серед них зростає зацікавленість до екологічно чистих продуктів. Тому цінуються сільськогосподарські підприємства, які несуть соціальну відповідальність за збереження навколишнього середовища та забезпечення гідних умов праці для своїх працівників.

Розуміння перерахованих об'єктивних особливостей є ключовим для успішного ведення бізнесу в аграрному секторі. Бо вони визначають стратегії підприємств, їхню адаптацію до мінливих умов ринку та дозволяють прогнозувати майбутні тенденції.

Якщо об'єктивні особливості міжнародного агробізнесу – це фактори, які існують незалежно від людської волі (клімат, географія, природні ресурси), то

суб'єктивні особливості – це ті, що формуються під впливом людської діяльності, рішень і вибору. Основні суб'єктивні особливості міжнародного агробізнесу відображено у табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Основні суб'єктивні особливості міжнародного агробізнесу

Фактор	Сутність
Політичні рішення	Торговельна політика, а саме мита, квоти, субсидії, торговельні угоди. Продовольча безпека, згідно якої держави часто встановлюють обмеження на експорт продовольства для забезпечення внутрішніх потреб. Санітарні та фітосанітарні вимоги, що можуть бути використані як торговельні бар'єри.
Економічні інтереси	Прибуток, для отримання якого компанії маніпулювати цінами, обсягами виробництва та іншими факторами. Конкуренція між виробниками, експортерами та імпортерами, що впливає на ціни, умови торгівлі та якість продукції.
Технологічні інновації	Впровадження нових технологій Захист інтелектуальної власності. Адже патенти та авторські права на нові технології можуть обмежувати доступ до них інших учасників ринку.
Кваліфікація персоналу	Кваліфікація працівників сільськогосподарських підприємств визначає ефективність виробництва та якість продукції.

Джерело: складено автором на основі [27]

Суб'єктивні та об'єктивні фактори взаємодіють між собою і впливають на успішність діяльності підприємств в аграрному секторі. Так, наприклад, наявність сучасних технологій (суб'єктивний фактор) дозволяє більш ефективно використовувати природні ресурси (об'єктивний фактор). А кваліфікований персонал (суб'єктивний фактор) може знайти оптимальні рішення для адаптації виробництва до мінливих кліматичних умов (об'єктивний фактор).

Отже, міжнародний агробізнес – це складна система, яка формується під впливом як об'єктивних (природні умови, клімат, ґрунти), так і суб'єктивних факторів (політичні рішення, економічні інтереси, соціальні тенденції). Ці фактори не існують ізольовано, а взаємодіють між собою, створюючи динамічну і часто непередбачувану систему.

1.3. Споживчі тенденції та маркетинг на світових ринках агропродовольчої продукції

Світовий ринок сільського господарства демонструє стрімке зростання. За даними Statista, у 2024 р. його обсяг сягнув вражаючої суми в 3,9 трлн. дол.. Причому, ця тенденція не збирається сповільнюватися. Очікується, що річні темпи зростання галузі становитимуть 5,66%, а вже до 2028 р. загальний обсяг ринку перевищить 4,86 трлн. дол.[52].

В цілому світова торгівля агропродовольчою продукцією зберігає досить позитивну динаміку зростання з огляду на збереження тенденції збільшення населення та рівня доходів у багатьох країнах. За останні 10 років її обсяги зросли загалом у світі майже в 1,5 рази до \$1,5 трлн. Аналіз даних UNCTAD показує, що темпи зростання світової торгівлі агропродовольчою продукцією відрізняються в залежності від рівня економічного розвитку країн. Так, найвищі темпи зростання спостерігаються в країнах з перехідною економікою (7% на рік), що пов'язано з процесами реформ та інтеграції в світову економіку. Країни, що розвиваються, також демонструють високі темпи зростання (4,9% на рік), що зумовлено швидкими темпами економічного розвитку та зростанням внутрішнього попиту. У той же час, в розвинутих країнах темпи зростання торгівлі агропродовольчою продукцією є більш помірними (2,2% на рік), що пов'язано з насиченістю внутрішнього ринку та високим рівнем самозабезпечення продовольством [33].

До недавнього часу аграрний сектор, особливо та його частина, що працює на землі, з точки зору маркетингу вважався консервативною сферою, де новітні технології та методи маркетингового просування продукції значно відрізняються від інших секторів економіки. Але глобалізація створила безпрецедентні можливості для розвитку міжнародної торгівлі агропродовольчою продукцією. Тому вихід на світові ринки вимагає від виробників та експортерів глибокого

розуміння особливостей маркетингу в цьому секторі. Адже сучасний споживач все більше усвідомлює свою роль у формуванні харчової системи та виявляє підвищений інтерес до походження продуктів, їх якості та впливу на довкілля.

Успішний маркетинг у сільському господарстві вимагає глибокого розуміння специфіки аграрної сфери та уміння ефективно реагувати на її особливості. Маркетинг у агробізнесі виконує важливі функції, що забезпечують ефективну діяльність підприємств у конкурентному середовищі. У вітчизняній науці виділяють такі загальні функції агромаркетингу на макрорівні як інформаційно-аналітична (дозволяє глибоко розуміти ринок і приймати обґрунтовані рішення), планова (сприяє розробці та реалізації маркетингових стратегій аграрних підприємств), організаційна (забезпечує злагоджену роботу всіх підрозділів підприємства) та контрольна (дозволяє оцінювати ефективність маркетингової діяльності та вносити необхідні корективи) [12, с. 64].

За останні десятиліття спостерігається значна еволюція споживчих уподобань, що суттєво впливає на стратегії агробізнесу. Споживачі все менше задовольняються стандартизованими продуктами і прагнуть до унікальності. Вони шукають товари та послуги, які відповідають їхнім індивідуальним потребам, смакам та стилю життя. Одночасно з цим свідомість людей щодо власного здоров'я зростає. Споживачі все більше уваги приділяють якості продуктів, їх складу та впливу на організм. Популярними стають органічні продукти, продукти з низьким вмістом цукру, жирів та консервантів, а також функціональні продукти, які мають додаткові корисні властивості. Споживачі все більше зацікавлені в тому, як виробляються продукти, які вони купують. Вони звертають увагу на екологічні аспекти виробництва, соціальну відповідальність компаній, умови праці робітників. Це пов'язано й з тим, що споживачі хочуть знати, звідки походить продукт, як він вирощувався або вироблявся. Тому вони шукають

інформацію про склад продуктів, умови їх зберігання та транспортування [41, с. 383].

З погляду маркетингу споживачі прагнуть отримати не просто продукт, а певний досвід. Це може бути пов'язано з упаковкою, дизайном, історією бренду, можливістю інтерактивної взаємодії з продуктом.

Проведений аналіз дозволив виділити основні пріоритети маркетингу на глобальних ринках агропродовольчої продукції. Ними є:

1. Якість та безпека продуктів є фундаментальними аспектами, які визначають успіх будь-якого підприємства на глобальному ринку агропродовольчої продукції. Свідомість споживачів щодо здорового харчування та безпечності продуктів постійно зростає, що робить ці фактори одним з найважливіших пріоритетів маркетингу. Саме тому обов'язковою умовою доступу на більшість ринків обов'язковою умовою доступу на більшість ринків в міжнародному агробізнесі важливим є дотримання міжнародних стандартів якості [6, с. 120]. До них відносять:

- ISO 22000 (система управління безпечністю харчових продуктів);
- HACCP (аналіз ризиків і критичних контрольних точок);
- IFS, BRC (міжнародні стандарти безпечності харчових продуктів);
- система сертифікації продукції за стандартами GlobalGAP в ЄС, яка забезпечує високий рівень якості продукції та дає змогу отримувати вищі ціни;
- сертифікати органічного виробництва без використання синтетичних добрив, пестицидів та ГМО;
- сертифікати «Fair Trade» (справедлива торгівля, яка гарантує гідні умови праці для виробників).

2. Бренд та імідж. У контексті глобальних ринків агропродовольчої продукції, сильний бренд є потужним інструментом для досягнення конкурентної переваги та створення лояльності клієнтів.

У США та Європі відомо безліч прикладів успішного створення брендів у сфері агробізнесу, наприклад, Chiquita [52], Dole та Del Monte у галузі вирощування бананів, або Sunkist [57] у сфері продажу цитрусових. Такі бренди дозволяють підвищувати ціну на продукцію, створюють позитивний імідж і забезпечують відповідний рівень якості.

3. Стійкість та соціальна відповідальність. Концепції стійкості та соціальної відповідальності все більше проникають в усі сфери бізнесу, і агропродовольча галузь не є винятком. Споживачі все більше усвідомлюють вплив своїх споживчих рішень на довкілля та суспільство, тому вибирають продукти компаній, які дбають про сталий розвиток.

4. Адаптація до місцевих ринків є одним з найважливіших аспектів успішного ведення бізнесу в глобальному агропродовольчому секторі. Кожен ринок має свої унікальні особливості, такі як культурні традиції, кліматичні умови, рівень доходу споживачів, регуляторні вимоги та конкурентне середовище. Тому за допомогою маркетингу виробники здійснюють вивчення споживчих переваг з метою подальшої адаптації продуктів до місцевих смаків та традицій, що підвищує їхню конкурентоспроможність.

5. Інновації. Це обґрунтовано тим, що постійний пошук нових продуктів та впровадження інноваційних технологій дозволяють задовольняти мінливі потреби споживачів. При цьому використання цифрових технологій для маркетингу, продажів та управління ланцюгами поставок значно підвищує можливості агропромислових підприємств.

Відомі приклади використання дронів та автономних тракторів для збору врожаю та інших робіт на полях. Також зростає популярність використання датчиків, які допомагають моніторити рівень вологості, температуру та інші показники в землі й на рослинах. Застосування таких технологій підвищує ефективність виробництва та знижує витрати.

6. Будівання довгострокових відносин з партнерами є одним з найважливіших аспектів успіху в агропродовольчій галузі. Це дозволяє забезпечити стабільність постачання, знизити витрати, отримати доступ до нових ринків та підвищити свою конкурентоспроможність.

Розглянемо найбільш поширені маркетингові стратегії розвитку агробізнесу в економічно розвинених країнах і практичні приклади впровадження стратегій закордонними аграрними підприємствами. З переліку стратегій варто виокремити такі: диференціювання, позиціонування, технологічне переоснащення, створення бренду, збалансований розвиток, стратегія знижок і сезонних пропозицій, віртуальні ринки, розвиток міжнародної торгівлі, освоєння віддалених регіонів.

Стратегія диференціації - це потужний інструмент, який дозволяє компаніям виділитися на насиченому ринку та досягти конкурентної переваги. Сутність цієї стратегії полягає у створенні продукту або послуги, які мають унікальні характеристики, що відрізняють їх від пропозицій конкурентів. Одним із прикладів успішного застосування диференціювання є компанія «Monsanto Company» [55]. Компанія обрала шлях диференціації, фокусуючись на розробці інноваційних продуктів, які не лише забезпечують високу врожайність, але й демонструють підвищену стійкість до шкідників та хвороб. Крім того, компанія активно працює над створенням продуктів, які мінімізують негативний вплив сільського господарства на довкілля, сприяючи розвитку екологічно чистого виробництва. [6, с. 122].

Стратегія позиціонування – це мистецтво створення унікального продукту на ринку. Вона дозволяє компанії виділитися з-поміж конкурентів, створивши чіткий і запам'ятовується образ, який відрізняє її пропозицію від інших. Завдяки позиціонуванню, споживачі легко можуть ідентифікувати продукт і пов'язати його з певними цінностями, які відповідають їхнім потребам та бажанням. Це, у

свою чергу, сприяє підвищенню лояльності клієнтів та зміцненню позицій компанії на ринку [29].

У наш час стратегія позиціонування продукту на ринку тісно переплітається зі стратегією створення та розвитку сильного бренду, особливо в галузі агробізнесу. Зростаюча конкуренція на ринках розвинених країн вимагає від компаній не просто виробляти якісну продукцію, а й будувати міцні бренди, які будуть впізнавані та бажані споживачами. Для досягнення успіху компанії в агробізнесі зобов'язані глибоко вивчати потреби та вподобання своїх клієнтів. Ці знання є основою для розробки ефективних маркетингових кампаній, які допоможуть не лише підвищити впізнаваність бренду, але й сформувати у споживачів позитивне ставлення до продукції компанії. Одним із найпопулярніших і ефективних методів брендингу в агробізнесі є сторітелінг. Це мистецтво розповідати історії, які стоять за брендом та його продуктами. Через історії компанія може передати свої цінності, місію та унікальні особливості. Сторітелінг допомагає:

- створити емоційний зв'язок зі споживачем, бо коли споживач чує історію компанії, він може ідентифікувати себе з її цінностями та відчувати себе частиною чогось більшого;
- історії роблять бренд більш людським і довіряємим;
- диференціюватися від конкурентів. Оскільки коли кожна компанія має свою унікальну історію, яка допомагає виділитися на тлі конкурентів;
- зміцнити лояльність клієнтів за рахунок того, що клієнти, які знають історію бренду, більш лояльні до нього і готові рекомендувати його іншим.

Загалом маркетинг в агробізнесі зазнає змін та характеризується переходом від традиційного та консервативного підходу до більш інноваційного та сучасного. Це відбувається через загальний розвиток галузі, зміну світогляду власників, поширення західних технологій та практик ведення бізнесу, збільшення конкурентного тиску, а також завдяки розвитку цифрових

технологій. Одним із найважливіших трендів у маркетингу агропродукції є цифровизація. Аграрні підприємства все активніше використовують такі інструменти, як [33]:

- соціальні мережі, які дозволяють будувати взаємини з клієнтами, ділитися інформацією про свою продукцію, проводити конкурси та опитування;
- контент-маркетинг для створення і поширення цінного контенту (статей, відео, інфографіки) допомагає залучати нових клієнтів і підвищувати довіру до бренду;
- email-маркетинг, який дозволяє підтримувати зв'язок з клієнтами, інформувати про новинки та спеціальні пропозиції;
- онлайн-магазини, що дають можливість продавати продукцію безпосередньо споживачам, не залучаючи посередників;
- мобільні додатки, які дозволяють клієнтам отримувати інформацію про продукцію, відстежувати замовлення та здійснювати покупки в будь-який час і в будь-якому місці.

Одним з найпоширеніших і найефективніших маркетингових інструментів є стратегія знижок. Вона передбачає надання клієнтам певних пільг у вигляді зниження ціни на товар або послугу за умови виконання певних умов.

Також ефективна стратегія сезонних пропозицій. Тобто виробник пропонує споживачам товари за зниженою ціною в періоди, коли попит на них найвищий. Наприклад, виробник може пропонувати знижки на канікулярні товари перед початком шкільних канікул [56].

Актуальною маркетинговою стратегією розвитку агробізнесу є впровадження віртуальних ринків. Ця стратегія передбачає створення електронної платформи, на якій виробники можуть розміщувати свої товари, а покупці купувати безпосередньо від виробника. Такі ринки забезпечують

можливість прямого контакту між виробником і споживачем, що дає змогу ефективно знижувати витрати на маркетинг і збільшувати прибуток [56].

Стратегія збалансованого розвитку – це комплексний підхід до управління компанією, який передбачає одночасний розвиток усіх ключових аспектів бізнесу. На відміну від традиційних підходів, які часто фокусуються виключно на фінансових результатах, стратегія збалансованого розвитку враховує також такі важливі фактори, як ефективність процесів, розвиток персоналу, взаємодія з клієнтами та вплив на довкілля [29]. Наприклад, відома аграрна компанія «Cargill» використовує різні маркетингові стратегії, зокрема диференціацію продукту та стратегію ринкової підтримки. Вона виготовляє високоякісні продукти та надає ринкову підтримку своїм клієнтам, допомагаючи їм розвиватися й розширювати свій бізнес [50]. Компанії «Archer Daniels Midland», «Syngenta» та «Bunge Limited» застосовують різні стратегії, як-от зниження витрат, диференціація продукту та стратегії ціноутворення, щоб привернути увагу споживачів і збільшити свої продажі [46; 48].

Можемо зробити висновок, що постійне зростання населення та підвищення рівня життя ведуть до збільшення попиту на продовольство. Це стимулює розвиток агропродовольчого сектору та зумовлює необхідні використання маркетингових інструментів в агробізнесі.

РОЗДІЛ 2

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО АГРОБІЗНЕСУ

2.1. Сучасний стан та тенденції розвитку агоропродовольчої продукції

Глобалізація, як всеосяжний процес інтеграції світової економіки, суттєво вплинула на структуру та динаміку міжнародної торгівлі, особливо в агропродовольчому секторі. Зростання взаємозалежності країн, зниження торговельних бар'єрів та розвиток технологій призвели до значних змін у виробництві, споживанні та торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Зауважимо, що під глобалізацією ми розуміємо комплексний процес інтеграції світової економіки, що проявляється у зростанні взаємозалежності країн, уніфікації економічних систем, лібералізації торгівлі та руху капіталів [36, с. 518].

Основними її тенденціями є [1]:

- лібералізація торгівлі за рахунок зниження тарифних і нетарифних бар'єрів, укладання торговельних угод;
- інтернаціоналізація виробництва, що реалізується завдяки розподілу виробничих процесів між різними країнами;
- фінансова інтеграція, а саме ростання потоків капіталу та інвестицій;
- швидке поширення нових технологій та інновацій.

Торгівля сільськогосподарською продукцією є найважливішим компонентом глобального ланцюжка постачання продовольства, а динамічна глобальна торговельна мережа, яка дозволяє транспортувати сільськогосподарську продукцію через відносно керовані бар'єри, сприяє підвищенню ефективності використання обмежених природних ресурсів [21, с. 99].

Глобальне сільськогосподарське виробництво виграло від розширеної міжнародної торгівлі упродовж понад двох десятиліть. Глобалізація сприяла значному зростанню обсягів міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією завдяки зниженню торговельних бар'єрів та зростанню попиту на імпорتنі продукти. Це мало значний вплив на зміну структури торгівлі агропродовольчою продукцією. В першу чергу, відбулося зростання торгівлі високообробленими продуктами. Бо сучасні споживачі все частіше віддають перевагу готовим до вживання продуктам, що стимулює розвиток харчової промисловості [5]. По-друге, країни все більше спеціалізуються на виробництві тих видів продукції, які вони можуть виробляти найбільш ефективно. При цьому відбулося формування глобальних харчових ланцюгів. Надійні торговельні мережі пов'язали попит та пропозицію багатьох сільськогосподарських продуктів через міжнародні кордони. Тобто глобальні зусилля щодо зниження торгових бар'єрів при забезпеченні інтересів фермерів надали мільярдам споживачів спектр вибору, який ширший, ніж будь-коли, та створили мільярди додаткової вартості для виробників сільськогосподарської продукції та інвесторів у сільськогосподарські угіддя по всьому світу.

Вартість проданих сільськогосподарських товарів зросла більш ніж у п'ять разів за останні три десятиліття (1992–2022 рр.), збільшившись із 323 млрд дол. у 1992 р. до більш ніж 1,75 трлн доларів у 2022 р. Таке стрімке зростання торговельної активності створило цінність для виробників сільськогосподарської продукції та інвесторів, причому вартість світового сільськогосподарського виробництва за той же період зросла більш ніж у чотири рази, до більш ніж 3 трлн дол. додаткової економічної вигоди для фермерів і агробізнесу по всьому світу. Це стійке зростання світової сільськогосподарської торгівлі прискорилося на початку 2000-х років після десятирічних глобальних зусиль щодо прийняття таких великих країн, як Китай, до Світової організації торгівлі (СОТ) [63]. Зосередившись на двох останніх десятиліттях з моменту вступу Китаю до СОТ у

2001 р., можна сказати, що вартість світової сільськогосподарської торгівлі зростало на 8 % на рік у період з 2001 по 2021 р., що набагато вище за середнє зростання в 2 %, що спостерігалось у минуле десятиліття. Значний та позитивний вплив членства Китаю у СОТ на торгівлю сільськогосподарською продукцією продемонстрував торгіву вигоду від створення доступу до нових споживчих баз із зростаючою економікою та вельми значним населенням.

Переваги розширеної транскордонної торгівлі сільськогосподарською продукцією особливо помітні на всіх секторах рослинництва, оскільки зростаюче світове населення з різноманітними дієтичними звичками та культурними традиціями сприяє значному попиту та можливостям зростання для всіх фермерів. Саме тому торгова вартість усіх основних типів сільськогосподарських культур зросла у шість разів за 30 років з 1992 р. – 2022 р. Товарні культури, такі як зернове та олійне насіння, були основними драйверами експорту сільськогосподарських культур, при цьому вартість експорту збільшилася з 41 млрд. дол. у 1992 р. до більш ніж 250 млрд. дол. у 2022 р. Це пов'язано з тим, що зерно та олійне насіння є основною сировиною, що використовується для корму для тварин. Зростаюча світова економіка через зростання населення призводить до більш високого споживання тваринного білка і збільшення попиту на кормові культури, особливо на ринках, що розвиваються [47].

Іншим сектором рослинництва, який демонструє високі темпи зростання за останні три десятиліття, є сектор фруктів та горіхів, де експорт зріс у вартості на 640 %. Зростання рівня доходів як на розвинених, так і на ринках, що розвиваються, призвело до підвищення поінформованості про здорове харчування, що, у свою чергу, збільшило споживчий попит на фрукти та горіхи.

Зернові та олійні культури є найбільш продаваними культурами у світі. На чолі з кукурудзою та соєю вони є основними культурами, що використовуються в кормах для тварин, де попит частково зумовлений зростанням споживання білка, що підтримується як стабільним попитом на розвинених ринках, так і

зростанням споживання на ринках, що розвиваються. У період з 2002 по 2022 р. експорт кукурудзи та сої збільшився вп'ятеро, тоді як загальне світове споживання м'яса зросло на 33 % за той же період. Зростання попиту з боку економік, що розвиваються, таких як Китай, не тільки сприяли розширенню світової торгівлі кормовими культурами: на додаток до задоволення внутрішнього попиту за рахунок імпорту ринки, що розвиваються, змогли переключити свої трудові ресурси з сільськогосподарського виробництва на промисловість і послуги, тим самим оптимізуючи ресурси для підтримки свого економічного розвитку та, у свою чергу, стимулюючи глобальне економічне зростання [47].

Вищий світовий попит та торгівля зміцнили позиції США та Бразилії як провідних експортерів кукурудзи та сої, а також підштовхнули ціни на сировинні товари: світові ціни на кукурудзу зросли на 200 % за останні два десятиліття, тоді як ціни на сою зросли на 144 %. Ця розширена торгівля товарними культурами створила цінність як для виробників кукурудзи та сої, так і для інвесторів у сільськогосподарські землі, підтримуючи при цьому більші обсяги та ціни. Аналогічним чином, вартість сільськогосподарських земель зросла, частково завдяки вищій прибутковій спроможності базових земельних активів [47].

Горіхи, такі як мигдаль та фісташки, є прикладом міжнародної торгівлі, яка пов'язує постачання з обмеженою кількістю регіонів із зростаючим світовим попитом. Через обмежену доступність відповідного клімату горіхи вирощуються в комерційних цілях тільки в кількох регіонах, включаючи США, Європейський Союз і Близький Схід, у той час як попит, що зростає, виходить від світових споживачів. Включно із зростаючим попитом з боку споживачів, що знаходяться в регіонах без комерційного виробництва горіхів [38].

Розширення торгових мереж і зниження торгових бар'єрів дозволили горіхам переміщатися з кількох регіонів-виробників практично на всі ринки, у

той час як їхня зростаюча світова популярність сприяла розширенню виробництва. Будучи домінуючим світовим лідером з виробництва та експорту, США побачили, що їхнє виробництво мигдалю та фісташок потроїлося з 2002 по 2023 р., тоді як експорт збільшився більш ніж удвічі, склавши понад 90 % світового виробництва та 80% світового експорту [USDA PSD, as of September 2023.]. Це великомасштабне виробництво і зростаючий світовий попит створили інвестиційні можливості для інвесторів у сільськогосподарські землі, які використовують переваги економії масштабу, досвіду експлуатації та конкурентоспроможності. Згідно з індексом сільськогосподарської нерухомості Національної ради довірчих керуючих інвестиціями в нерухомість (NCREIF) [64], індикаторові інвестицій у сільськогосподарські землі, що широко цитується, мигдаль і фісташки приносили інвесторам в середньому 17 і 22 % на рік відповідно за останні два десятиліття (2003–2023 рр.).

Нами було проаналізовано обсяги світової торгівлі сільськогосподарською продукцією за останні десять років (період 2012-2022 рр.) Динаміка зростання експорту та імпорту представлена на рис. 2.1.

З рис. 2.1 спостерігається загальна тенденція зростання як обсягів імпорту, так і експорту сільськогосподарської продукції у світі протягом аналізованого періоду. Це свідчить про постійно зростаючий попит на сільськогосподарську продукцію на світовому ринку. Але хоча загальна тенденція є зростаючою, темпи зростання імпорту та експорту коливаються від року до року. Спостерігаються роки з більш значним зростанням (наприклад, 2021-2022 рр.), а також роки спаду (2016 р.). Варто відмітити й те, що протягом усього періоду обсяги імпорту та експорту є досить близькими, що свідчить про збалансованість світової торгівлі сільськогосподарською продукцією. Однак, незначне перевищення імпорту над експортом в більшості років може вказувати на деякий дефіцит продовольства у світі, особливо у певних регіонах.

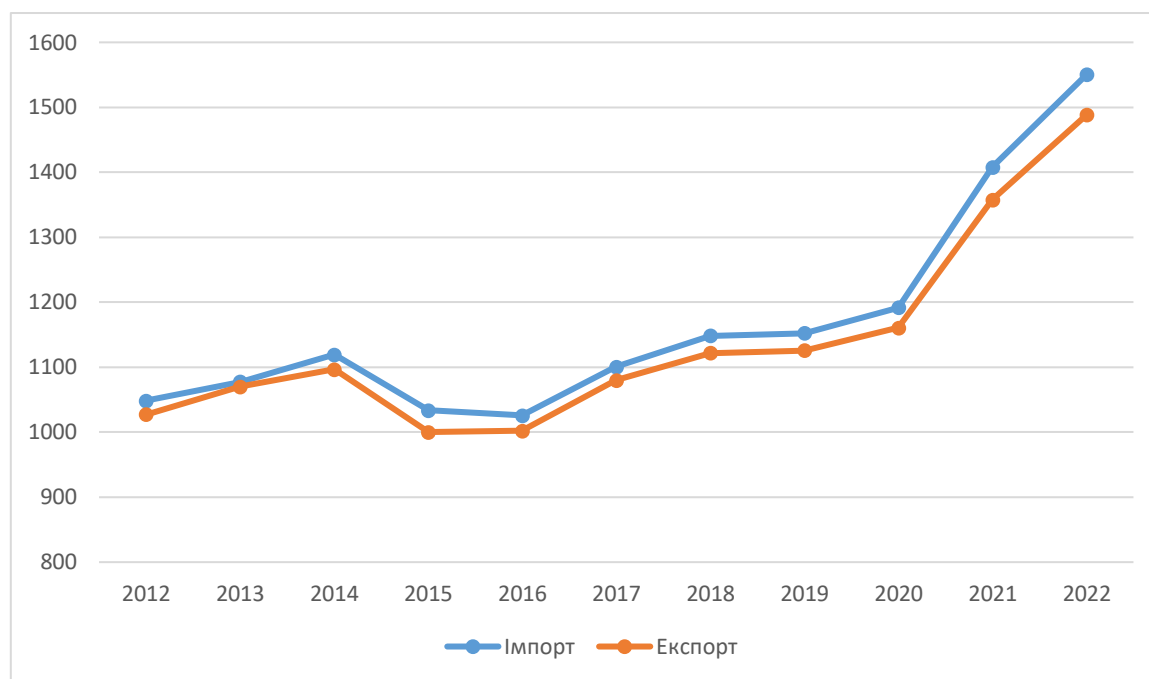

Рисунок 2.1 – Світова торгівля сільськогосподарською продукцією, млрд дол.

Джерело: Джерело: складено автором на основі [52]

Далі нами було проаналізовано зміни в експорті за категорією продуктів між середнім базовим періодом (2000-2002 рр.) і останнім середнім періодом (2020-2022 рр.). Даний аналіз відображено у табл. 2.1.

З табл. 2.1 чітко видно, що за період з 2000-2002 рр. до 2020-2022 рр. відбулося значне зростання середньої експортної вартості практично для всіх категорій сільськогосподарської продукції. Це свідчить про загальну тенденцію до збільшення експорту та підвищення його вартості на світовому ринку. При цьому продукти тваринного походження, молочні продукти, фрукти, овочі, рослини, кава, чай, крупи та препарати, насіння олійних культур, жири, олії, цукор та кондитерські вироби, напої та тютюн, бавовна та інші сільськогосподарські продукти – демонструють значне зростання середньої експортної вартості. Абсолютна зміна показує, на яку суму в доларах зросла середня експортна вартість за категорією. Відносна зміна в процентах

демонструє кратність зростання. Обидва показники свідчать про значне зростання експортної вартості для всіх категорій. Зауважимо й те, що застосовані імпорتنі тарифи для різних категорій продуктів відрізняються. Найвищий тариф спостерігається для напоїв та тютюну, а найнижчий – для бавовни.

Таблиця 2.1 – Зміни в експорті за категорією продуктів між періодами 2000-2002 та 2020-2022 рр.

Категорія продуктів	Середня експортна вартість у тис. дол. (2000-2002)	Середня експортна вартість у тис. дол. (2020-2022)	Абсолютна зміна	Відносна зміна	Застосований імпорتنний тариф у % для категорії продукту (у 2022)
Продукти тваринного походження	37,4	140,1	102,8	+275,05%	18,00
Молочні продукти	13,9	51,7	37,9	+273,22%	23,68
Фрукти, овочі, рослини	51,1	227,7	176,6	+345,41%	14,26
Кава, Чай	18,5	75,3	56,8	+306,70%	14,22
Крупи та препарати	59,2	278,4	219,3	+370,59%	13,85
Насіння олійних культур, жири, олії	38,4	252,1	213,8	+557,03%	9,26
Цукор і кондитерські вироби	11,9	39,5	27,7	+233,17%	14,99
Напої та тютюн	46,6	141,8	95,2	+204,37%	29,84
Бавовна	5,5	18,1	12,6	+227,49%	3,43
Інші сільськогосподарські продукти	27,9	91,2	63,3	+226,38%	6,91

Джерело: складено автором на основі [52]

У табл. 2.2 відобразимо розподіл експорту сільськогосподарської продукції між країнами.

З табл. 2.2 видно досить чітку картину лідерів світового експорту сільськогосподарської продукції у 2022 р. Європейський Союз (ЄС), США, Бразилія та Австралія займають лідируючі позиції, причому вони демонструють досить близькі за обсягом показники експорту. Це пов'язано з тим, що країни мають значні земельні ресурси, розвинену аграрну інфраструктуру та спеціалізуються на виробництві певних видів сільськогосподарської продукції. З

табл. 2.2 Європейський Союз є найбільшим експортером сільськогосподарської продукції у світі. Для нього характерний високий рівень розвитку сільського господарства, різноманітність кліматичних зон та спеціалізація на виробництві високоякісної продукції. Американські фермери відомі своєю ефективністю та використанням сучасних технологій. Бразилія та Австралія є великими експортерами сільськогосподарської продукції завдяки своїм природним умовам та спеціалізації на виробництві певних культур (наприклад, сої, цукру, пшениці).

Таблиця 2.2 – Розподіл експорту сільськогосподарської продукції між країнами, млрд. дол.

Країна	Сума експорту у 2022 р., млрд.дол
ЄС	26,82
США	26,69
Бразилія	25,69
Австралія	12,61
Інші країни	47,21

Джерело: складено автором на основі [52]

Категорія «Інші країни» об'єднує всіх інших експортерів, і її частка є значною, що свідчить про розподіл експорту сільськогосподарської продукції між багатьма країнами світу.

Останнім часом глобальні та регіональні геополітичні інциденти відображали проблеми, притаманні міжнародній торгівлі. Проте, зіштовхуючись зі зростанням населення та зростанням попиту на продукти харчування та корми, очікується, що активна міжнародна торгівля продовжить позитивно впливати на світове сільське господарство та інвестиції в сільськогосподарські угіддя.

Можемо прийти до висновку, що глобалізація відіграє важливу роль у розвитку міжнародної торгівлі агропродовольчою продукцією. З одного боку, вона сприяє зростанню обсягів торгівлі, підвищенню ефективності виробництва та розширенню вибору продуктів для споживачів. З іншого боку, глобалізація

створює нові виклики, такі як продовольча безпека, конкуренція та екологічні проблеми.

Оскільки, міжнародна торгівля сільськогосподарською продукцією є одним з найдинамічніших і найскладніших сегментів світової економіки. Вона підлягає значному регулюванню з боку держав, міжнародних організацій та інших суб'єктів господарювання. Держави по всьому світу часто вдаються до різних заходів регулювання міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією, щоб захистити своїх виробників, забезпечити стабільність цін на внутрішньому ринку та досягти інших політичних цілей [49].

Тарифи є одним з найпоширеніших інструментів регулювання міжнародної торгівлі. Вони представляють собою мита, які накладаються на імпортні товари при перетині митного кордону. Найпоширенішими видами тарифів є:

- 1) адвалорні тарифи, що розраховуються у відсотках від митної вартості товару;
- 2) специфічні тарифи, які встановлюються у вигляді фіксованої суми на одиницю товару;
- 3) комбіновані тарифи, що поєднують в собі елементи адвалорних і специфічних тарифів.

Функції тарифів відображено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Функції тарифів у регулювання міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією

Функція	Сутність
Захист вітчизняних виробників	Тарифи підвищують ціну на імпортні товари, що робить вітчизняні товари більш конкурентоспроможними
Поповнення державного бюджету	Митні платежі є одним з джерел доходу державного бюджету
Регулювання обсягів імпорту	За допомогою тарифів держава може обмежувати обсяги імпорту певних товарів

Джерело: складено автором на основі [49]

Також в міжнародній торгівлі сільськогосподарською продукцією застосовують й нетарифні обмеження. Вони являють собою різноманітні заходи, які обмежують імпорт або експорт товарів, не передбачаючи безпосереднього підвищення цін на них. Видами нетарифних обмежень є:

- квоти, а саме кількісні обмеження на імпорт або експорт товарів;
- ліцензування, під яким розуміється вимога отримання ліцензії на імпорт або експорт певних товарів;
- санітарні та фітосанітарні заходи, що являють собою вимоги щодо якості та безпеки продукції;
- вимоги до технічних характеристик продукції;
- угоди між країнами про обмеження експорту певних товарів.

Мета застосування нетарифних обмежень, в першу чергу полягає у захисті вітчизняних виробників від іноземної конкуренції. Санітарні та фітосанітарні заходи покликані захистити здоров'я споживачів. Деякі нетарифні обмеження можуть використовуватися для захисту навколишнього середовища.

Регулювання міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією має значний вплив на світовий ринок. З одного боку, воно може спотворити конкуренцію, підвищити ціни на продукти харчування і обмежити доступ до більш дешевих і якісних товарів. З іншого боку, регулювання може бути необхідним для захисту національних інтересів, забезпечення продовольчої безпеки та сталого розвитку сільського господарства [23, с. 72].

У табл. 2.4 відобразимо позитивні та негативні наслідки застосування регулювання міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Таблиця 2.4 – Позитивні та негативні наслідки застосування регулювання міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією

Позитивні	Негативні
Регулювання може сприяти розвитку національного сільського Регулювання може допомогти забезпечити стабільність постачання продуктів харчування на внутрішньому ринку.	Регулювання може призвести до зниження ефективності виробництва і підвищення цін для споживачів. Тарифи та нетарифні обмеження можуть обмежити обсяги міжнародної торгівлі і знизити її ефективність. Захищені від конкуренції вітчизняні виробники можуть бути менш мотивовані до інновацій.

Джерело: [23, с. 72]

Тобто, регулювання міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією є складним і багатогранним процесом, який вимагає зваженого підходу. З одного боку, регулювання необхідне для захисту національних інтересів і забезпечення продовольчої безпеки. З іншого боку, надмірне регулювання може призвести до спотворення конкуренції, підвищення цін на продукти харчування і обмеження доступу до більш дешевих і якісних товарів. Тому при розробці та впровадженні регуляторних заходів необхідно враховувати як національні інтереси, так і інтереси світової спільноти.

2.2. Інновації та технологічний прогрес у міжнародному агробізнесу

Міжнародна торгівля сільськогосподарською продукцією значно зросла за останні 20 років, чому сприяли технологічні та наукові досягнення у сільськогосподарському виробництві, транспорті, комунікаціях та управлінні ланцюжками поставок, а також зміни у міжнародній торговельній політиці, що призвели до величезного збільшення обсягів та вартості. Ціни на продовольство в усьому світі досягли історичного максимуму, і станом на 2021 рік близько 2,3 мільярда людей відчувають помірну або серйозну нестачу продовольства.

Початок повномасштабної війни армією РФ проти України, ще більше посилив ситуацію, скоротивши світові постачання пшениці на 10 %, кукурудзи на 15 % та олії на шокуючі 50 %.

Іншими чинниками тиску, що відмічаються вже на протязі довгого часу є зростання населення, що призводить до зростання попиту, впливу зміни клімату, що знижує обсяги виробництва, та неефективність продовольчих систем. У результаті чого кожен третій прийом їжі йде на звалище.

Середовище, що змінюється, ставить перед фермерами нові завдання. Їм потрібно адаптуватися, щоби вижити економічно. У короткостроковій перспективі вищі витрати на виробництво, брак кваліфікованої робочої сили та посилення міжнародної конкуренції можуть призвести до банкрутства багатьох ферм у країнах, що розвиваються [44, с. 5].

У довгостроковій перспективі фермери по всьому світу зіткнуться з ще більшими витратами, оскільки їм доведеться трансформувати свій бізнес відповідно до суворіших екологічних і соціальних норм і стандартів для переходу до стійкої економіки [27, с. 4]. Саме інновації та технологічний прогрес стануть рушійними силами цих змін, відкриваючи нові можливості для підвищення продуктивності, якості продукції та збереження природних ресурсів.

Основні напрямки інновацій та технологічного прогресу у міжнародному агробізнесі відображено на рис. 2.2.

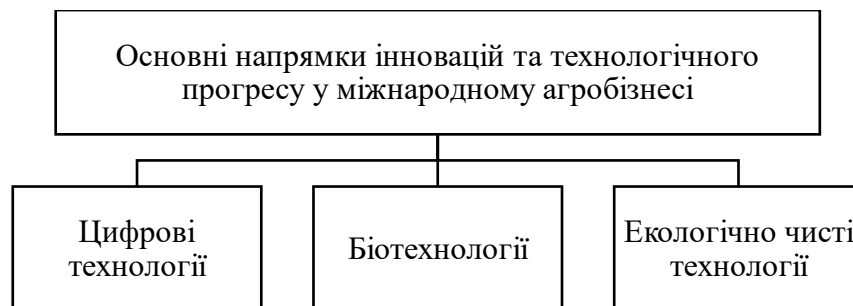

Рисунок 2. 2 – Основні напрямки інновацій та технологічного прогресу у міжнародному агробізнесі

Джерело: складено автором на основі [44]

Розглянемо їх докладніше.

Цифрові технології в агросекторі – це новий вимір сільського господарства. Завдяки ним поступово трансформується традиційне сільське господарство, перетворюючись на точну науку, керовану даними. Цей перехід відкриває нові можливості для підвищення продуктивності, ефективності та стійкості сільськогосподарського виробництва [58].

Узагальнимо основні цифрові технології, що застосовуються у міжнародному агробізнесі у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Основні цифрові технології, що застосовуються у міжнародному агробізнесі

Технологія	Сутність
Точне землеробство	Використання супутникових знімків, дронів, датчиків та геоінформаційних систем для збору даних про стан полів, врожайність, вологість ґрунту тощо.
Інтернет речей (IoT)	Застосування датчиків для моніторингу різних параметрів виробництва, таких як температура, вологість, рівень рН в ґрунті, що дозволяє оперативно реагувати на зміни умов вирощування.
Робототехніка	Використання роботів для виконання рутинних операцій, таких як збирання врожаю, прополювання, обприскування.
Блокчейн	Для відстеження походження продуктів харчування, забезпечення прозорості виробничих процесів та захисту від підробок.

Джерело: складено автором на основі [39; 45]

Значного поширення за останні роки набула технологія точного землеробства. Вона являє собою інтегрований підхід до управління сільськогосподарськими угіддями, який використовує технології для збору та аналізу даних про поля, а потім застосовує цю інформацію для прийняття рішень щодо управління ресурсами [4, с. 21].

Ключовими технологіями точного землеробства є [40, с. 218]:

1) GPS-системи для глобального позиціонування, що дозволяють точно визначити місце розташування сільськогосподарської техніки та створювати детальні карти полів;

2) геоінформаційні системи (GIS), що дозволяють візуалізувати та аналізувати різноманітні дані про поля, такі як тип ґрунту, рівень родючості, врожайність тощо;

3) датчики, що дозволяють збирати дані про вологість ґрунту, температуру повітря, вміст поживних речовин та інші параметри;

4) дрони, які використовуються з метою створення знімків високої роздільної здатності та відео полів, що дозволяє виявляти проблеми та оцінювати стан рослин.

У табл. 2.6 відобразимо їх переваги.

Таблиця 2.6 – Переваги технологій точного землеробств

Технологія	Застосування	Переваги
GPS	Визначення координат	Точне позиціонування техніки, створення карт полів
GIS	Аналіз даних	Візуалізація та аналіз даних про поля, планування робіт
Датчики	Збір даних	Моніторинг стану рослин і ґрунту, прогнозування врожайності
Дрони	Знімки високої роздільної здатності	Оцінка стану полів, виявлення проблем

Джерело: складено автором на основі [4]

IoT – наступна цифрова технологія в агросекторі. Вона дозволяє підключити різноманітні пристрої та датчики до єдиної мережі, що забезпечує постійний моніторинг і управління сільськогосподарськими процесами. Завдяки ним здійснюється [28, с. 61]:

- моніторинг стану рослин і ґрунту. Це відбувається завдяки тому, що датчики, встановлені на рослинах і в ґрунті, дозволяють відстежувати рівень вологості, температуру, вміст поживних речовин та інші параметри в реальному часі;

- управління зрошенням завдяки автоматичним системам зрошення. Вбудовані в них керовані датчиками, дозволяють оптимізувати використання води;

– контроль за місцезнаходження тварин за допомогою GPS-трекерів. Інші датчики дозволяють контролювати їх здоров'я.

Штучний інтелект (ШІ) в агросекторі використовується для аналізу великих обсягів даних, прогнозування врожайності, виявлення хвороб рослин та шкідників. Алгоритми ШІ дозволяють аналізувати зображення з дронів та інших джерел для виявлення проблем на полях, таких як хвороби рослин, шкідники, бур'яни. Додатково до цього ШІ моделі можуть прогнозувати врожайність на основі даних про погоду, стан ґрунту, сорти рослин та інші фактори. Також, ШІ використовується для розробки автономних роботів, які можуть виконувати різні сільськогосподарські роботи [59].

Використання цифрових технологій в агросекторі дозволяє підвищувати продуктивність, за рахунок оптимізації використання ресурсів, точного управління виробничими процесами. Також це зумовлює зменшення впливу на довкілля, бо цифрові технології завдяки прорахунку дозволяють зменшити використання хімікатів, води, енергії. Покращується якість продукції завдяки більш точному контролю за процесами вирощування. Все це призводить до збільшення прибутковості підприємства [8, с. 122].

Варто розуміти й те, що новітнє обладнання та програмне забезпечення можуть бути дорогими для багатьох фермерів. А для ефективного використання цифрових технологій потрібні фахівці з відповідною кваліфікацією.

Біотехнології, як сукупність методів, що використовують біологічні системи, живі організми або їхні компоненти для отримання або модифікації продуктів або процесів, наразі також знайшли широке застосування в агробізнесі. Ці технології дозволяють вирішувати низку актуальних проблем, таких як зростання населення, зміна клімату, деградація земель та дефіцит продовольства.

Основні напрямки застосування біотехнологій в агробізнесі відображені у табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Основні напрямки застосування біотехнологій в агробізнесі

Біотехнологія	Ціль застосування в агробізнесі
Генетична модифікація рослин	Створення генетично модифікованих організмів (ГМО) з бажаними властивостями, такими як стійкість до шкідників, хвороб, посухи, підвищена врожайність, покращений склад продуктів.
Селекція рослин	Застосування методів молекулярної генетики для прискорення селекції рослин з бажаними ознаками
Біологічний захист рослин	Розробка біологічних препаратів на основі мікроорганізмів для боротьби зі шкідниками та хворобами рослин
Біодобрива	Виробництво біодобрив на основі мікроорганізмів, які фіксують азот, розкладають органічні речовини та покращують структуру ґрунту
Біотехнологія тварин	Створення трансгенних тварин з покращеними продуктивними якостями, розробка ветеринарних препаратів

Джерело: складено автором на основі [59]

До основних переваг використання перелічених у табл. 2.7 технологій варто віднести:

- підвищення врожайності за рахунок того, що ГМО рослини можуть виробляти більше біомаси і давати вищий урожай;
- біологічні засоби захисту рослин та біодобрива знижують залежність від хімічних речовин, що зменшує забруднення довкілля;
- покращення якості продукції. Оскільки генетично модифіковані рослини можуть мати покращений склад поживних речовин, вітамінів та мінералів;
- ГМО рослини можуть бути більш стійкими до посухи, засолення ґрунтів, екстремальних температур та інших несприятливих факторів;
- біотехнології можуть бути використані для створення сортів рослин з підвищеною лежкістю.

Та попри всі ці переваги суспільство має розуміти й ризики, які зумовлює застосування біотехнологій в агробізнесі. Адже серед багатьох вчених

висловлюються побоювання щодо можливих негативних наслідків вживання ГМО-продуктів для здоров'я людини. Також обговорюється ризик поширення трансгенних рослин на природні екосистеми та негативний вплив на біорізноманіття.

Тобто, хоча й біотехнології відкривають нові можливості для розвитку сільського господарства, підвищення його продуктивності та стійкості. Однак, для широкого впровадження біотехнологій необхідне подальше дослідження та розробка безпечних і ефективних методів.

Наступним напрямком інновацій та технологічного прогресу у міжнародному агробізнесі є екологічно чисті технології. Їх застосування спрямоване на зменшення негативного впливу сільського господарства на довкілля та забезпечення сталого розвитку. Вони дозволяють отримувати високі врожаї, зберігаючи при цьому родючість ґрунтів, чистоту води та повітря.

Основними напрямки екологічно чистого сільського господарства є

- органічне землеробство. Тобто вирощування сільськогосподарських культур без використання синтетичних добрив, пестицидів та генетично модифікованих організмів. Основний акцент робиться на збереженні родючості ґрунту, біорізноманіття та використання природних методів боротьби зі шкідниками і хворобами;
- системи замкнутого циклу, що націлені на мінімізацію відходів виробництва та повторне використання ресурсів. Наприклад, компостування органічних відходів, використання біогазу для виробництва електроенергії;
- агролісомеліорація, а саме поєднання лісових насаджень з сільськогосподарськими культурами для збереження ґрунту, регулювання мікроклімату та підвищення біорізноманіття.

Отже, інновації та технологічний прогрес відіграють ключову роль у розвитку сучасного агробізнесу. Нові технології дозволяють підвищити продуктивність, якість продукції та зберегти природні ресурси. Однак, для

успішного впровадження інновацій необхідні значні інвестиції, підвищення кваліфікації працівників та підтримка держави.

2.3. Соціально-екологічні аспекти розвитку міжнародного агробізнесу

Глобалізація та інтенсифікація міжнародної торгівлі агропродовольчою продукцією мають значний вплив на соціальну та екологічну сфери. З одного боку, вони сприяють економічному зростанню та підвищенню рівня життя в багатьох країнах. З іншого боку, викликають ряд проблем, пов'язаних з нерівномірним розподілом ресурсів, деградацією земель, забрудненням довкілля тощо.

Глобалізація агробізнесу, незважаючи на значні економічні переваги, має значний вплив на соціальну сферу, як на глобальному, так і на локальному рівнях. Розглянемо ключові соціальні аспекти цього процесу

Важливим соціальним аспектом є продовольча безпека. Одним з її факторів є нестабільність цін. Вона пов'язана з тим, що глобалізація робить ціни на продовольство більш волатильними, що може призвести до нестабільності продовольчої безпеки, особливо в країнах, що розвиваються, які сильно залежать від імпорту. Паралельно з цим надмірна спеціалізація виробництва на експортних культурах може призвести до зменшення різноманіття харчування в деяких регіонах і, як наслідок, до дефіциту важливих поживних речовин. Варто відмітити й фактор, що пов'язаний з концентрацією виробництва. Оскільки великі агрокорпорації можуть домінувати на ринку, що обмежує доступ дрібних виробників до ресурсів і знижує їхню конкурентоспроможність [35].

Узагальнимо фактори, що впливають на продовольчу безпеку у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Ключові фактори, продовольчої безпеки

Фактор	Вплив на продовольчу безпеку
Волатильність цін	Збільшення нестабільності
Спеціалізація виробництва	Зменшення різноманіття харчування
Концентрація виробництва	Зменшення доступу до ресурсів для дрібних виробників

Джерело: складено автором на основі [15]

Продовольча безпека – це складна проблема, яка потребує короткострокових, середньострокових та довгострокових рішень. Суспільству потрібні інновації в харчовій промисловості, що базуються на стійких постачаннях ресурсів, локальному додаванні вартості, цифровізації та нових рішеннях щодо фінансування.

Іншим соціальним аспектом є нерівність, що зумовлена такими факторами:

- глобальні ланцюги поставок часто призводять до нерівномірного розподілу доходів між учасниками, причому найбільшу частку отримують великі корпорації;
- в деяких країнах розвиток агробізнесу може посилювати соціальну нерівність, оскільки великі землевласники отримують значну частину прибутку, а наймані працівники часто працюють в умовах низької оплати праці;
- швидка урбанізація, пов'язана з розвитком агробізнесу, може призводити до масової міграції населення з сільської місцевості в міста, що створює додаткові соціальні проблеми.

Права людини – наступний соціальний аспект у міжнародному агробізнесі. Це пов'язано з тим, що працівники на плантаціях і фермах часто стикаються з поганими умовами праці, низькою заробітною платою та відсутністю соціальних гарантій. У деяких країнах діти все ще працюють на сільськогосподарських підприємствах, що порушує їхні права. Фіксуються й випадки вимушеної праці, особливо в країнах з високим рівнем бідності.

Нагальним аспектом розвитку міжнародного агробізнесу є збереження здоров'я населення. Адже виробники мають розуміти, що:

- широке використання пестицидів в сільському господарстві може негативно впливати на здоров'я людей, що живуть у сільській місцевості, і споживачів;
- недотримання санітарних норм може призводити до харчових отруєнь;
- збільшення різноманітності продуктів харчування, що надходять на світовий ринок, може призвести до зростання кількості випадків харчової алергії.

При цьому різні моделі агробізнесу – сімейні ферми, кооперативи та великі корпорації – мають суттєво різний вплив на соціальні показники. Розглянемо кожну модель окремо.

1) Сімейні ферми. В межах даної моделі часто зберігаються традиційні методи ведення господарства, що сприяє збереженню біорізноманіття та культурної спадщини. Сімейні ферми забезпечують робочими місцями місцеве населення, сприяючи стабільності сільських громад. Також вони можуть швидше адаптуватися до змін ринку та місцевих умов [3, с. 62]. Але із-за своїх розмірів сімейні ферми часто мають обмежені фінансові ресурси, що ускладнює впровадження нових технологій та дотримання сучасних стандартів. Вони більш вразливі до коливань цін на сільськогосподарську продукцію. А збільшення виробництва може бути складним через обмежені земельні ресурси та трудові ресурси.

2) Кооперативи об'єднують ресурси невеликих фермерських господарств, що дозволяє їм досягти більшої економічної ефективності. Вони часто орієнтовані на соціальну відповідальність і підтримку місцевих громад. В межах свого функціонування учасники кооперативу приймають спільні рішення, що сприяє більшій справедливості в розподілі доходів. При цьому великі

кооперативи можуть стикатися з проблемами управління та координації. Також вони можуть бути більш консервативними у впровадженні інновацій [3, с. 64].

3) Великі корпорації можуть досягти високої ефективності виробництва завдяки масштабу та впровадженню нових технологій. Саме вони часто інвестують значні кошти в дослідження та розробки, що сприяє розвитку нових технологій в сільському господарстві. За рахунок свого розміру вони більш стійкі до ринкових коливань. Але саме великі корпорації можуть сприяти зростанню соціальної нерівності, оскільки основна частина прибутку зосереджується в руках власників та менеджменту. А великомасштабне виробництво може призводити до деградації земель, забруднення довкілля та втрати біорізноманіття. Також, до недоліків розвитку великих корпорацій варто віднести те, що вони можуть домінувати на ринку, обмежуючи конкуренцію та диктуючи ціни.

У табл. 2.9 здійснимо порівняння впливу різних моделей агробізнесу на соціальні показники

Таблиця 2.9 – Порівняння впливу різних моделей агробізнесу на соціальні показники

Показник	Сімейні ферми	Кооперативи	Великі корпорації
Збереження традицій	Високе	Середнє	Низьке
Соціальна стабільність	Висока	Середня	Низька
Гнучкість	Висока	Середня	Низька
Ефективність	Низька	Середня	Висока
Інновації	Низькі	Середні	Високі
Соціальна відповідальність	Висока	Високе	Низька

Джерело: складено автором на основі [3]

Аналіз табл. 2.9 дозволяє зробити висновок, що кожна з моделей агробізнесу має свої переваги та недоліки. Оптимальний вибір залежить від конкретних умов і цілей. Для забезпечення сталого розвитку сільського

господарства необхідно поєднувати різні моделі, підтримувати сімейні ферми, розвивати кооперативи та створювати сприятливі умови для інновацій в агропродовольчому секторі.

Отже, для вирішення існуючих проблем необхідно розробляти комплексні заходи, спрямовані на забезпечення справедливого розподілу доходів, захист прав працівників, підвищення рівня продовольчої безпеки та збереження здоров'я населення.

Глобалізація агробізнесу, незважаючи на значні економічні переваги, має значний вплив на довкілля. Екологічними аспектами розвитку міжнародного агробізнесу є:

1. Деградація земель. Вона являє собою комплексне явище, яке характеризується погіршенням стану ґрунтів, втратою їх родючості та здатністю підтримувати життя рослин. Це може бути спричинено як природними процесами, так і діяльністю людини. Причинами деградації земель при цьому є [37]:

- ерозія, що відбувається внаслідок вивітрювання та змивання верхнього родючого шару ґрунту під дією вітру, води та інших природних сил;
- засолення, що пов'язане із накопиченням солей в ґрунті внаслідок неправильного зрошення або природних процесів;
- збільшення кислотності ґрунту, що призводить до погіршення умов для росту рослин;
- накопичення в ґрунті шкідливих речовин (пестицидів, важких металів тощо), що негативно впливає на мікроорганізми та рослини;
- стиснення ґрунту внаслідок механічної дії, що погіршує його структуру та проникність для води і повітря;
- виснаження поживних речовин із-за постійного їх вилучення з ґрунту без подальшого поповнення.

Наслідками деградації земель є:

- зниження врожайності. Деградовані ґрунти менш родючі, що призводить до зниження врожайності сільськогосподарських культур;
- посилення посух та повеней. Бо деградовані ґрунти гірше утримують воду, що збільшує ризик посух і повеней;
- втрата біорізноманіття багатьох видів рослин і тварин;
- деградовані ґрунти більш схильні до ерозії, що прискорює процес деградації;
- деградація земель призводить до вивільнення вуглекислого газу, що посилює зміну клімату.

2. Забруднення води та повітря є одними з найсерйозніших екологічних проблем, пов'язаних з інтенсивним сільським господарством. Дані процеси не лише негативно впливають на довкілля, але й загрожують здоров'ю людини та можуть призвести до довготривалих екологічних наслідків.

Основними джерела забруднення води в агробізнесі є:

- пестициди. Застосування пестицидів для боротьби зі шкідниками та хворобами рослин призводить до їх потрапляння в ґрунт, поверхневі та підземні води. Багато пестицидів є токсичними для водних організмів і можуть накопичуватися в харчових ланцюгах;
- добрива. Надлишкове внесення мінеральних добрив призводить до їх вимивання в водойми, що спричиняє евтрофікацію – процес надмірного розвитку водоростей, який призводить до дефіциту кисню у воді та загибелі інших організмів;
- стічні води від тваринницьких ферм, які містять велику кількість органічних речовин, патогенних мікроорганізмів та поживних речовин, що можуть забруднювати водойми;

- ерозія ґрунтів, що призводить до замулення водойм, що погіршує їх якість та знижує біологічну продуктивність.

Наслідки забруднення води відображені на рис. 2.3.

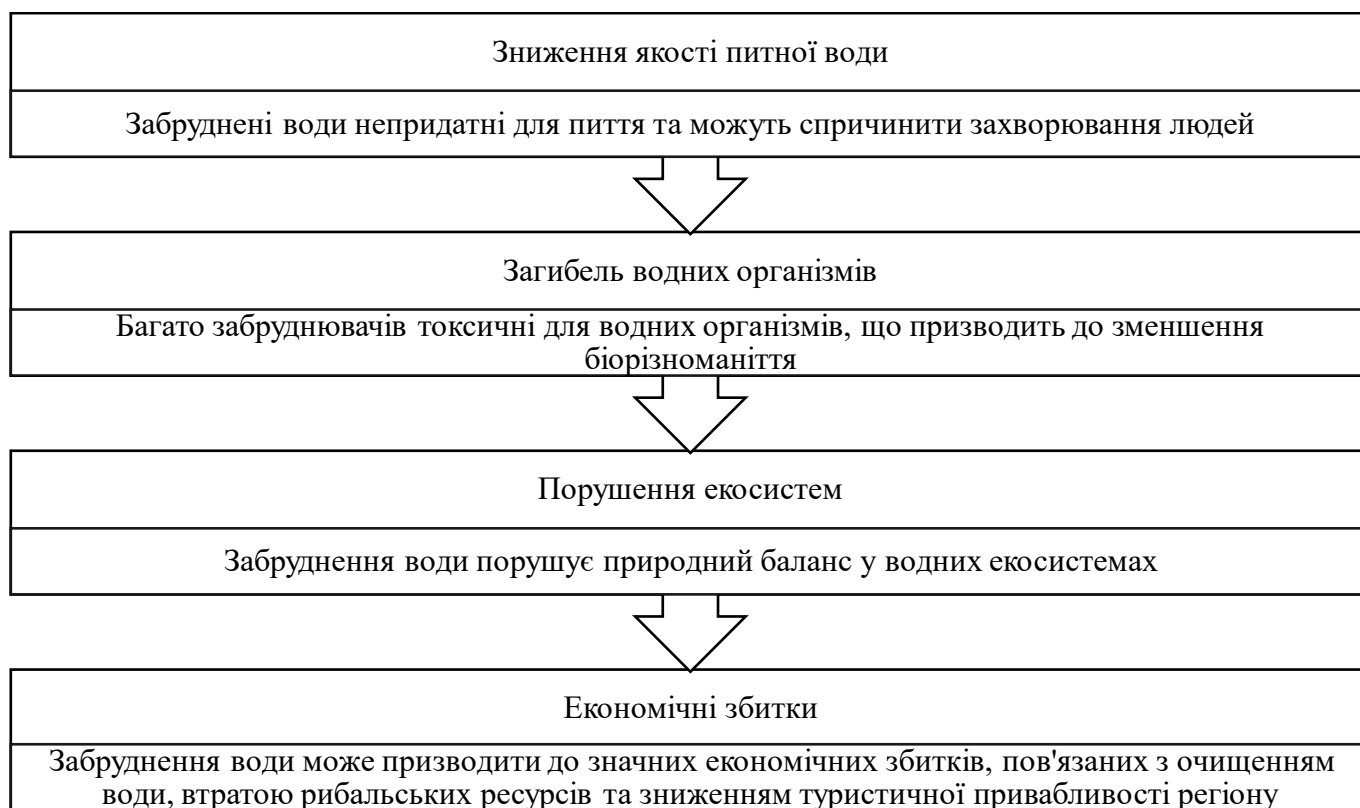

Рисунок 2.3 – Наслідки забруднення води, внаслідок розвитку агробізнесу

Джерело: складено автором на основі [15]

Щодо забруднення повітря, то основними джерелами даного процесу є:

- використання азотних добрив, яке призводить до випаровування аміаку, який є токсичним для рослин і тварин;
- рослинництво та тваринництво є джерелами викидів метану, потужного парникового газу;
- оранка, обробка ґрунту та перевезення сільськогосподарської продукції призводять до підняття великої кількості пилу в атмосферу;
- спалювання рослинних залишків після збирання врожаю є джерелом викидів різних шкідливих речовин, зокрема діоксинів і фуранів.

Наслідки забруднення повітря відображено на рис. 2.4.

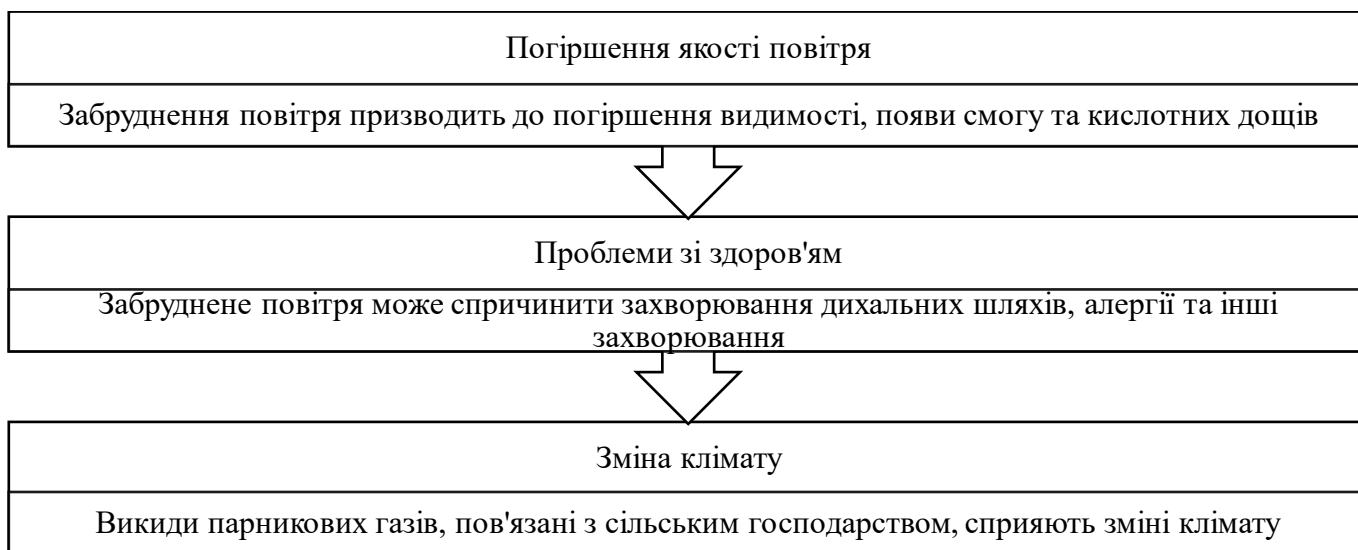

Рисунок 2.4 – Наслідки забруднення повітря, внаслідок розвитку агробізнесу

Джерело: складено автором на основі [15]

Для мінімізації негативних соціальних та екологічних наслідків глобалізації агропродовольчого сектору підприємцям необхідно розробляти та впроваджувати стратегії сталого розвитку. Серед ключових напрямів можна виділити:

1) Сприяння розвитку органічного сільського господарства. Адже воно дозволяє зберегти родючість ґрунтів, зменшити забруднення довкілля та підвищити біорізноманіття.

2) Підтримка малих фермерських господарств, що сприяє збереженню традиційних систем землеробства та забезпечує продовольчу безпеку на місцевому рівні.

3) Застосування сучасних технологій, таких як точне землеробство та біотехнології, може підвищити ефективність виробництва та зменшити негативний вплив на довкілля.

4) Співпраця між країнами в галузі сільського господарства дозволяє обмінюватися досвідом, розробляти спільні стратегії та вирішувати глобальні проблеми.

5) Сертифікація продукції за міжнародними стандартами та розвиток етичної торгівлі можуть стимулювати виробників до дотримання високих соціальних та екологічних стандартів.

Наразі існують міжнародні стандарти та сертифікації, такі як «Fairtrade», «Rainforest Alliance», «GlobalGAP» та інші, які покликані забезпечити високі соціальні та екологічні стандарти у виробництві агропродовольчої продукції. Проте їх впровадження має як позитивні, так і негативні наслідки для соціальних умов у сільському господарстві [32, с. 34].

До позитивних аспектів відноситься поліпшення умов праці. Бо стандарти часто включають вимоги щодо мінімальної заробітної плати, безпечних умов праці, заборону дитячої праці та примусової праці. Це сприяє підвищенню якості життя працівників на фермах. Також міжнародні стандарти дозволяють підтримувати місцеві громади. Оскільки передбачають інвестиції в розвиток місцевих громад, підтримку освіти та охорони здоров'я. Сертифікація, в свою чергу, вимагає від виробників забезпечити прозорість своїх виробничих процесів, що дозволяє споживачам робити свідомий вибір на користь етично вироблених продуктів. Додатково до цього стандарти часто включають вимоги щодо поваги прав людини, що сприяє їх дотриманню в сільських громадах.

Щодо негативних аспектів, то в першу чергу варто відмітити високі витрати. Оскільки отримання сертифікату може бути дорогим для дрібних виробників, особливо в країнах, що розвиваються. Це може призвести до того, що лише великі компанії зможуть дозволити собі відповідати стандартам.

Варто зауважити й на тому, що іноді виробники можуть формально дотримуватися стандартів, не змінюючи суттєво свої виробничі практики. При цьому деякі стандарти можуть бути надто складними або неадаптованими до

місцевих умов, що зменшує їх ефективність. При цьому виробники, що орієнтовані на експорт сертифікованої продукції, можуть зменшувати виробництво традиційних культур, що використовується для місцевого споживання.

У табл. 2.10 здійснимо порівняння позитивних і негативних аспектів міжнародних стандартів.

Таблиця 2.10 – Порівняння позитивних і негативних аспектів міжнародних стандартів

Аспект	Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Умови праці	Поліпшення умов праці, мінімальна зарплата, безпека	Високі витрати на сертифікацію
Місцеві громади	Інвестиції в розвиток, підтримка освіти та охорони здоров'я	Можлива концентрація на експортних культурах
Прозорість	Збільшення прозорості виробничих процесів	Формальне дотримання стандартів
Права людини	Стимулювання дотримання прав людини	Недостатня ефективність стандартів

Джерело: складено автором на основі [37]

Можемо зробити висновок, що міжнародні стандарти і сертифікації відіграють важливу роль у покращенні соціальних умов в агропродовольчому секторі, але їх ефективність залежить від багатьох факторів, включаючи тип стандарту, розмір господарства, регіон виробництва та рівень державної підтримки. Але для того, щоб стандарти справді покращували життя людей, необхідно забезпечити їхню доступність для дрібних виробників, постійно оновлювати та адаптувати до місцевих умов, а також посилити контроль за їх дотриманням.

Соціально-екологічні аспекти розвитку міжнародного агробізнесу є надзвичайно актуальними. Для забезпечення сталого розвитку агропродовольчого сектору необхідно поєднувати економічні інтереси з

соціальними та екологічними цілями. Це вимагає спільних зусиль урядів, бізнесу, громадянського суспільства та міжнародних організацій.

РОЗДІЛ 3

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У СИСТЕМУ МІЖНАРОДНОГО АГРОБІЗНЕСУ

3.1. Україна на світових агропродовольчих ринках

Агропромисловий комплекс України є одним із ключових секторів національної економіки. Проте внаслідок повномасштабного вторгнення російського агресора в Україну у 2022 р. виникла гостра глобальна продовольча криза. У відповідь на цей виклик, Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (ФАО) розробила та впровадила комплексну програму допомоги Україні. Ця програма включала в себе План швидкого реагування, спрямований на надання негайної допомоги постраждалим від війни сільським громадам, та Стратегію підтримки зберігання зерна, яка мала на меті зберегти український врожай та забезпечити його експорт. Реалізація цих ініціатив стала можливою завдяки тісній співпраці ФАО з українським урядом на всіх рівнях.

Повномасштабне вторгнення російського агресора в Україну, розпочате 24 лютого 2022 року, завдало руйнівного удару по українському агропромисловому комплексу. Пошкодження інфраструктури, знищення сільськогосподарської техніки та виробничих потужностей, а також порушення логістичних ланцюгів призвели до значного скорочення виробництва продовольства та погіршення продовольчої безпеки в країні. За підрахунками експертів, прямі збитки агросектору вже перевищили 8,7 млрд. дол., а непрямі втрати оцінюються в 40,3 млрд. дол.[60]

Війна в Україні завдала значних збитків сільським домогосподарствам. За оцінками ФАО, загальні втрати сільськогосподарських підприємств становлять близько 2,25 млрд. дол.. При цьому рослинництво зазнало збитків на суму 1,26 млрд. дол., а тваринництво – 0,98 млрд. дол.. Внаслідок бойових дій кожне

четверте сільськогосподарське господарство в Україні було змушене скоротити або повністю припинити виробництво, а в прифронтових областях цей показник сягає 38% [9].

Але незважаючи на безпрецедентні виклики, спричинені війною, українське сільське господарство продемонструвало вражаючу здатність адаптуватися до нових умов. Аграрії довели, що вони здатні працювати в умовах постійної нестабільності та ризиків, забезпечуючи продовольчу безпеку країни. Адже якщо у 2014 р. частка продукції АПК у загальному експорті становила 31%, то вже у 2021 р. цей показник збільшився до 41%. Ще більш значним було зростання у 2022 р., коли частка АПК сягнула 53%. А за перше півріччя 2023 р. вона досягла рекордних 61%. Такий стрімкий розвиток експорту агропродукції є результатом активної підтримки міжнародних партнерів, спрямованої на стабілізацію української економіки [2].

Одним із ключових елементів міжнародної підтримки України є масштабний план відновлення, який передбачає значні інвестиції у різні сфери. Зокрема, планується виділити 120-150 млрд. дол на модернізацію логістичної інфраструктури та інтеграцію з Європейським Союзом, а також 150 млрд. дол – на енергетичний перехід та забезпечення енергетичної незалежності. Ці пріоритети свідчать про розуміння міжнародним співтовариством необхідності довгострокового розвитку України.

План передбачає розробку комплексної стратегії розвитку агропродовольчого сектору, яка спрямована на створення більш гнучкої та децентралізованої системи виробництва харчових продуктів. Важливими складовими цієї стратегії є впровадження сучасних технологій, таких як точне землеробство та сівоzmіни, а також адаптація до змін клімату та інших зовнішніх викликів. Кінцева мета – забезпечення екологічної безпеки та продовольчої самодостатності країни.

Безпрецедентні виклики, пов'язані з війною, стали потужним стимулом для розвитку українського аграрного експорту. Завдяки спільним зусиллям бізнесу та держави вдалося не лише зберегти, але й збільшити обсяги експорту сільськогосподарської продукції. Тепер, коли ми говоримо про повоєнне відновлення, необхідно розробити чітку стратегію, яка дозволить максимально використати наявний потенціал і зміцнити позиції України на світових ринках. Для цього необхідні глибокі наукові дослідження та аналіз.

Незважаючи на значні зусилля, експорт агропродовольчої продукції з України у 2023 р. зазнав незначного скорочення. Порівняно з попереднім роком, він зменшився на 7% і склав 21,8 млрд. дол [2].

Виручка від експорту м'яса та субпродуктів склала 892 млн доларів США, що на 4% менше порівняно з попереднім роком. При цьому спостерігається диференціація динаміки експорту різних видів м'ясної продукції. Зокрема, експорт м'яса птиці, який складає левову частку цього сегмента, зменшився в грошовому вираженні на 6% (до 800 млн доларів США), проте в натуральному вираженні зріс на 3% до 425 тис. тонн. Водночас, експорт замороженої яловичини продемонстрував значне зростання на 24%, досягнувши 85 млн дол. Також позитивну динаміку продемонстрували експорт ковбас (+60% до 4,6 млн дол.) та готових та консервованих м'ясних продуктів (+41% до 30,6 млн дол) [2].

Експорт молочних продуктів у 2023 році зазнав суттєвого скорочення. Загальна виручка від експорту знизилася на 27% і склала 182 млн доларів США. Найбільший внесок у валютні надходження зробили експорт сухого і згущеного молока (69 млн дол.), масла і молочних паст (42 млн дол.), сирів (40 млн дол.) та сироватки (11 млн дол.). Водночас, спостерігається позитивна динаміка експорту морозива, обсяги якого зросли на 44% і досягли 9,9 тис. тонн, а виручка – на 67% до 33 млн дол. [34].

Натомість, після тривалого спаду експорт українських яєць у 2023 р. демонструє стрімке зростання. За підсумками року було експортовано близько 49

тис. т яєць, що на 81% більше порівняно з попереднім роком. Але хоч вартість експорту зросла на 45% і досягла 61 млн. дол., середня експортна ціна за тону яєць знизилася на 20% до 1246 дол. за тону [2].

Незважаючи на збільшення обсягів експорту українського меду, доходи від його продажу на зовнішніх ринках також продовжили знижуватися. У 2023 р. вони склали 121 млн. дол, що на 11% менше порівняно з попереднім роком. Таке скорочення доходів пов'язане зі зниженням середньої експортної ціни. При цьому обсяги експорту в 2023 р. зросли на 15% і перевищили 55 тис. т.

Український експорт плодово-ягідної продукції у 2023 році демонстрував як позитивні, так і негативні тенденції. З одного боку, спостерігалось зростання експорту заморожених плодів, волоських горіхів та ягід, що свідчить про збільшення виробництва та попиту на ці продукти на світових ринках. З іншого боку, загальна виручка від експорту скоротилася на 18% через зниження цін на деякі види продукції та скорочення експорту яблук і груш [2].

Українські ж кондитерські вироби користуються все більшим попитом на світовому ринку. У 2023 р. експорт кондитерських цукрових виробів зріс на 23% в обсязі та на 34% у вартісному вираженні, досягнувши 186 млн. дол. Аналогічна тенденція спостерігається і в сегментах какао-продуктів та шоколаду, а також хлібобулочних кондитерських виробів, де зростання склало відповідно 18% та 29% в обсязі і 32% та 40% у вартісному вираженні [2].

Наразі саме Європейський Союз залишається ключовим ринком збуту для українських товарів, особливо меду та фруктів.

Отже, український агропродовольчий сектор продовжує працювати в складних умовах. Адже війна та логістичні проблеми призвели до зниження доходів експортерів деяких товарів. Та незважаючи на виклики, пов'язані з війною, українські експортери у 2023 р. продемонстрували вражаючу стійкість. Хоча загалом доходи від експорту деяких агропродовольчих товарів знизилися, обсяги експорту багатьох інших, зокрема яєць, свіжих овочів, борошна та

кондитерських виробів, суттєво зросли. Це свідчить про адаптивність українського агросектору та його здатність долати труднощі.

3.2. Пріоритети участі України у міжнародному агробізнесі

Україна, завдяки своїм родючим чорноземам, сприятливому клімату та багатим природним ресурсам, має значний потенціал для розвитку міжнародного агробізнесу. При цьому пріоритетна участь нашої країни у міжнародному агробізнесі обґрунтовується тим, що вона має значні сильні сторони. Ними є:

- чорноземи України є одними з найродючіших у світі, що дозволяє вирощувати широкий спектр сільськогосподарських культур;
- помірний клімат сприяє вирощуванню як зернових, так і технічних культур;
- Україна розташована в центрі Європи, що забезпечує зручний доступ до європейських та азіатських ринків;
- українські аграрії мають багаторічний досвід у вирощуванні сільськогосподарських культур та їх переробці;
- завдяки низькій вартості виробництва українська сільськогосподарська продукція є конкурентоспроможною на світовому ринку.

Та незважаючи на наявність цих сильних сторін, подальша участь нашої країни у міжнародному агробізнесі буде пов'язана з подоланням ключових викликів та можливостей. Першим з них звісно є триваюча війна, яка зумовила значні логістичні проблеми. Серед інших можна виділити такі:

- українські аграрії значною мірою залежать від коливань світових цін на сільськогосподарську продукцію;

- брак інвестицій у розвиток аграрного сектору стримує його модернізацію;
- Україна стикається з жорсткою конкуренцією на світовому ринку з боку інших країн-експортерів сільськогосподарської продукції;
- зміна кліматичних умов призводить до збільшення ризиків посух, повеней та інших природних катаклізмів, що негативно впливає на сільськогосподарське виробництво.

На нашу думку, одним із пріоритетних напрямків розвитку України у міжнародному агробізнесі може стати спеціалізація на високомаржинальних культурах. Даний напрямок є одним з ключових напрямків розвитку українського агробізнесу, який дозволяє збільшити прибуток виробників та підвищити конкурентоспроможність української продукції на світовому ринку. Зауважимо, що високомаржинальні культури – це сільськогосподарські культури, які приносять високий дохід виробникам завдяки своїм особливим властивостям, таким як:

- висока ціна на ринку. Адже овочі, фрукти, ягоди, горіхи, лікарські рослини, спеції зазвичай мають вищу вартість порівняно зі зерновими та технічними культурами;
- споживачі все більше звертають увагу на якість та різноманітність продуктів харчування, що стимулює попит на високомаржинальні культури;
- багато високомаржинальних культур можуть бути перероблені у продукти з більш високою доданою вартістю, що збільшує прибуток виробників.

Спеціалізація на високомаржинальних культурах дозволяє отримати більший прибуток з одиниці площі, що є особливо важливим для малих і середніх фермерських господарств. При цьому високомаржинальні культури відповідають сучасним трендам здорового харчування та пошуку нових смаків.

Подальший розвиток переробної промисловості в Україні є, ще одним з ключових факторів для закріплення позицій українського агробізнесу на міжнародній арені. Оскільки переробка сільськогосподарської продукції дозволяє:

- збільшити додану вартість. Це пов'язано з тим, що готові продукти мають значно вищу вартість, ніж сировина;
- диверсифікувати експорт. Замість експорту сировини, Україна може експортувати готові продукти з більшою доданою вартістю;
- розвиток переробної промисловості сприяє створенню нових робочих місць у сільській місцевості;
- зменшити залежність від кон'юнктури світового ринку. Адже переробка дозволяє стабілізувати доходи виробників і зменшити їхню залежність від коливань цін на сировину.

Можливі напрямки розвитку переробної промисловості в Україні, їх перспективи і виклики відображено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Перспективні напрямки розвитку переробної промисловості в Україні

Напрямок	Продукція	Перспективи	Виклики
Переробка зернових	Борошно, крупи, макаронні вироби, хлібобулочні вироби, біопаливо, крохмаль, глюкоза, патока	Високий попит на внутрішньому та зовнішньому ринках, розвиток біоенергетики	Конкуренція з іншими виробниками, коливання цін на зерно
Переробка олійних культур	Рослинні олії, маргарин, майонез, біодизель, білкові концентрати	Зростаючий попит на здорову їжу, розвиток біопаливного сектору	Конкуренція з іншими виробниками, коливання цін на олійні культури
Переробка фруктів та ягід	Соки, пюре, джеми, варення, сухофрукти, вина, коньяки, лікери	Високий попит на натуральні продукти, розвиток органічного виробництва	Сезонність виробництва, необхідність швидкої переробки сировини

Продовження табл. 3.1

Переробка овочів	Консерви, соки, пюре, заморожені овочі	Зростаючий попит на готові продукти, розвиток здорового харчування	Сезонність виробництва, необхідність швидкої переробки сировини
М'ясо-молочна промисловість	М'ясні консерви, ковбасні вироби, копченості, сири, масло, молочні продукти	Стабільний попит на продукти харчування, розвиток виробництва органічної продукції	Високі стандарти якості, необхідність дотримання санітарних норм

Джерело: складено автором

Активніший розвиток цих напрямків дозволить Україні:

- вийти на нові ринки. При цьому Європейський Союз, країни Азії та Близького Сходу є найбільш перспективними ринками для української продукції з погляду розвитку даного напрямку;
- спеціалізуватися на нішевих продуктах. Наприклад, виробництво органічної продукції, продуктів з доданою вартістю (наприклад, функціональні продукти, продукти для дитячого харчування) дозволить зайняти свою нішу на світовому ринку;
- співпрацювати з науковими установами. Надалі спільні дослідження та розробки нових продуктів і технологій дозволять підвищити конкурентоспроможність українських підприємств;
- інвестувати в сучасне обладнання, що дозволить підвищити якість продукції та знизити собівартість.

Інновації та технології відіграють все більш важливу роль у сучасному агробізнесі. Для України, з її значним аграрним потенціалом, це особливо актуальне питання. Впровадження новітніх розробок дозволяє підвищити продуктивність, якість продукції та конкурентоспроможність українського агросектору на світовому ринку. Такими інноваціями можуть стати мобільні

додатки, сонячні панелі, інноваційні системи зрошення та біологічні засоби захисту рослин (див. табл. 3.2)

Таблиця 3.2 – Варіанти інноваційних технологій для подальшого розвитку України у міжнародному агробізнесі

Інновація	Опис	Переваги	Приклади застосування
Мобільні додатки	Програми для мобільних пристроїв для ведення агрономічних записів, моніторингу погодних умов, аналізу даних	Оптимізація виробничих процесів, підвищення ефективності використання ресурсів, доступ до актуальної інформації	Моніторинг вологості ґрунту, прогнозування врожайності, обмін досвідом між фермерами
Сонячні панелі	Виробництво електроенергії для забезпечення роботи сільськогосподарської техніки та об'єктів	Економія на електроенергії, незалежність від мережі, зниження впливу на довкілля	Забезпечення електроенергією насосних станцій, холодильних камер, систем освітлення теплиць
Системи зрошення	Автоматизовані системи зрошення, що дозволяють економно використовувати воду	Збільшення врожайності, зменшення витрат на воду, підвищення якості продукції	Зрошення полів у посушливих умовах, краплинне зрошення в теплицях
Біологічні засоби захисту рослин	Засоби захисту рослин на основі мікроорганізмів або рослинних екстрактів	Зменшення забруднення довкілля, підвищення безпеки продукції	Захист рослин від шкідників та хвороб без використання хімічних пестицидів

Джерело: складено автором

Для великих підприємств, що мають більші фінансові можливості можуть бути використані такі інноваційні технології, як:

- 3D-друк для виготовлення запчастин для сільськогосподарської техніки, інструментів, контейнерів для зберігання продукції;
- використання роботів для виконання рутинних операцій, таких як збирання врожаю, сортування продукції;

– блокчейн для забезпечення прозорості та безпеки ланцюгів постачання сільськогосподарської продукції.

Перераховані технології дозволять підвищити продуктивність, якість продукції, конкурентоспроможність на світовому ринку та створити нові робочі місця.

При цьому варто розуміти, що відновлення територій, постраждалих від військових дій, є складним і багатогранним процесом, який вимагає системного підходу. Тому державі необхідно враховувати не тільки поточні потреби, а й довгострокові перспективи. Зміна клімату є одним з найбільших викликів сучасності, тому відновлення має відбуватися з урахуванням кліматичних ризиків.

«Зелене відновлення» передбачає використання екологічно чистих технологій, відновлення природних екосистем та підвищення енергоефективності. Всі проекти відновлення повинні бути розроблені з урахуванням прогностичних тенденцій зміни клімату та оцінки ризиків для різних секторів економіки та природних систем.

Кліматична адаптація має бути інтегрована в усі рівні планування – від національних стратегій до місцевих планів розвитку. Це означає, що всі рішення, пов'язані з відновленням, повинні прийматися з урахуванням кліматичних факторів. Такий підхід дозволить не лише відновити зруйновані території, але й зробити їх більш стійкими до майбутніх кліматичних змін.

При цьому майбутнє агропромислового комплексу пов'язане з переходом на принципи циркулярної економіки. Це означає, що виробництво та переробка сільськогосподарської продукції мають відбуватися за замкнутим циклом, коли відходи одного виробництва стають ресурсами для іншого. Агropідприємства можуть стати лідерами цього переходу, перетворюючись на підприємства повного циклу.

Використання органічних добрив, відновлюваних джерел енергії та точного землеробства дозволить не лише зберегти довкілля, але й підвищити ефективність виробництва. Відходи рослинництва та тваринництва можуть бути перероблені на біопаливо, добрива або інші корисні продукти. Це не лише зменшить навантаження на довкілля, але й створить нові можливості для розвитку місцевих економік.

Особливу увагу слід приділяти безпечному поводженню з відходами тваринництва. Розвиток мережі підприємств з перероблення та утилізації тваринних відходів дозволить мінімізувати ризики забруднення довкілля та поширення інфекційних захворювань.

Малі та середні фермерські господарства (МСФГ) є важливою складовою українського агробізнесу. Вони забезпечують продовольчу безпеку країни, створюють робочі місця в сільській місцевості та сприяють збереженню традиційних методів господарювання. І наразі в контексті війни підтримка МСФГ набуває особливого значення, оскільки вони демонструють більшу гнучкість та адаптивність до змін.

В умовах війни МСФГ відіграють особливу роль, а саме:

- забезпечення продовольчої безпеки. Починаючи з 2022 р. під час воєнних дій та окупації саме МСФГ забезпечували населення продуктами харчування;
- вони сприяють збереженню соціальної стабільності в сільській місцевості.

У табл. 3.3 порівняємо великі холдинги та МСФГ в умовах війни.

Таблиця 3.3 – Порівняння великих агрохолдингів та МСФГ в умовах війни

Критерій	Великі агрохолдинги	Малі та середні фермерські господарства
Гнучкість	Нижча	Вища
Адаптивність	Нижча	Вища

Продовження табл. 3.3

Залежність від зовнішніх ринків	Вища	Нижча
Соціальна відповідальність	Нижча	Вища
Збереження традиційних методів господарювання	Нижча	Вища

Джерело: складено автором

Фактори проаналізовані у табл. 3.3 свідчать про потребу для нашої держави забезпечити доступ малих і середніх фермерських господарств до фінансування, технологій та ринків збуту. У табл. 3.4 відобразимо сфери підтримки МСФГ.

Таблиця 3.4 – Рекомендовані сфери підтримки МСФГ

Сфера підтримки	Конкретні заходи	Очікуваний результат
Фінансова	Надання пільгових кредитів, грантів, дотацій на придбання техніки, насіння, добрив.	Збільшення інвестицій у виробництво, підвищення продуктивності.
Землеволодіння	Спрощення процедури оформлення землі, надання землі в оренду на довгостроковій основі.	Збільшення земельних ділянок, що обробляються МСФГ.
Маркетинг	Створення кооперативів, організація ярмарків, підтримка участі в виставках.	Розширення ринків збуту, підвищення вартості продукції.
Навчання та консультації	Організація навчальних програм, надання консультацій з питань ведення господарства, маркетингу.	Підвищення кваліфікації фермерів, впровадження нових технологій.
Інфраструктура	Будівництво та ремонт доріг, мостів, складів, забезпечення доступу до води та електроенергії.	Покращення умов для ведення господарства, зниження транспортних витрат.

Джерело: складено автором

Отже, підтримка малих і середніх фермерських господарств є важливим завданням для держави. Забезпечення їх сталого розвитку сприятиме зміцненню продовольчої безпеки країни, розвитку сільських територій та підвищенню конкурентоспроможності українського агробізнесу на світовому ринку.

Для подолання бідності та підвищення добробуту сільського населення необхідно диверсифікувати економіку сільських територій. Це передбачає розвиток несільськогосподарських видів діяльності, таких як дрібновузлове виробництво, виробництво енергії з відновлюваних джерел, туризм та сфера послуг. Створення коротких ланцюгів постачання та підтримка виробництва продукції з високою доданою вартістю також є важливими аспектами цієї стратегії. Для успішної реалізації цих заходів необхідно покращити транспортну та телекомунікаційну інфраструктуру в сільській місцевості.

Звісно всі ці заходи мають відбуватися при активній участі України у міжнародних проектах та програмах, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українського агробізнесу.

Отже, Україна має значний потенціал для розвитку міжнародного агробізнесу. Для реалізації цього потенціалу необхідно зосередитися на спеціалізації на високомаржинальних культурах, розвитку переробної промисловості, впровадженні інновацій, підтримці малих і середніх фермерських господарств та розвитку експортного потенціалу. Тільки за таких умов Україна зможе зайняти гідне місце на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

3.3. ФГ «Фільченков»

3.3.1 Характеристика ФГ «Фільченков»

Фермерське господарство (далі – ФГ) «Фільченков» було засновано у 2013 р. для вирощування зернових та технічних культур. Ця ферма є сімейним бізнесом «Фільченков» у місті Звенигородка Черкаської області. На сьогодні вони розширили свою територію понад 240 га. Загальна площа сільськогосподарських угідь господарства становить 244 га. Період вирощування коливається від ранньої весни та до пізньої осені.

Важливим видом економічної діяльності фермерського господарства «Фільченков» згідно класифікатору видів економічної діяльності є вирощування ягід, горіхів, інших плодових дерев і чагарників (код КВЕД 01.25). ФГ «Фільченков» спеціалізується на вирощуванні та реалізації такої плодово-ягідної продукції:

- Ягідні культури (суниця, малина, смородина, агрус, ожина тощо)
- Горіхи (фундук, мигдаль, фісташки, каштани, грецькі горіхи)
- Насадження інших плодових дерев і чагарників

Фермерське господарство має сади та плантації з вказаних культур, теплиці, холодильні установки для зберігання врожаю. Також займається переробкою і розливом ягід та фруктів. Крім основного напрямку діяльності – вирощування ягід, горіхів та інших плодових культур, ФГ «Фільченков» займається ще низкою видів діяльності. Адже діяльність ФГ включає вирощування зернових та олійних культур, а також оптову торгівлю зерном та кормами для тварин. Вони також займаються оптовою торгівлею продовольчими товарами та займаються позамагазинною роздрібною торгівлею.

Крім того, ФГ займається тваринництвом, зокрема розведенням великої рогатої худоби молочних порід, вівчарством та козівництвом, свинарством. Таким чином, ФГ об'єднує різні сфери сільського господарства, в тому числі рослинництво (вирощування фруктів, ягід, зернових і технічних культур), тваринництво (розведення великої рогатої худоби, вівчарство, свинарство), торгівлю с.-г. продуктів.

Підприємство працює в різних сферах і займається різноманітною сільськогосподарською діяльністю. Ще однією важливою сферою діяльності ФГ «Фільченков» є розвиток власної торговельної мережі, як додаткового збутового каналу для реалізації готової продукції.

Компанія запустила власне виробництво смаженого насіння під брендом «Семки від Буржуя». Це дозволяє продавати не тільки сировину, а підвищити

ціну на неї через продаж готової продукції. При цьому ФГ «Фільченков» винайшло геніальну стратегію, щоб задовольнити різноманітні потреби клієнтів і збільшити попит на свою продукцію. Вони запровадили чотири різні варіанти упаковки для свого смаженого насіння та солоних продуктів, які відповідають усім суворим європейським стандартам пакування. Ці варіанти упаковки включають 60 г, 80 г, 150 г і 180 г, що дозволяє клієнтам вибрати розмір, який найкраще відповідає їхнім вимогам. Пропонуючи такий вибір варіантів упаковки, ФГ «Фільченков» гарантує, що зможе задовольнити вподобання широкого кола клієнтів і ефективно підвищити популярність своєї продукції на ринку.

Найбільші замовлення, які виконує компанія, надходять від виробників з найвищими вимогами щодо якості. Більше 10 років вони постачають сировину у Туреччину, Польщу, Латвію. Таким чином вони показали, що можуть конкурувати на ринках різних країн з місцевими виробниками та тримати свою продукцію на високому рівні.

Основні ланки технології вирощування – якісна підготовка ґрунту, використання оптимальних схем розміщення рослин, вирощування високопродуктивних сортів та ефективний захист від шкідників та хвороб.

Організаційна структура ФГ «Фільченков» включає: рослинницьку бригаду; тваринницьку ферму; ремонтну майстерню та гараж. Фермер-власник відіграє вирішальну роль у господарстві, роблячи важливі стратегічні рішення, які безпосередньо впливають на його успіх. Вони відповідають за схвалення фінансових планів, прийняття важливих наймів на управлінський рівень та керування довгостроковим баченням та інвестиціями ферми. Зрештою, вони несуть загальну відповідальність за ефективне функціонування та безперебійну роботу всієї ферми. Команда менеджерів відповідає за нагляд і виконання щоденних операцій і стратегічного планування організації. Ця команда

складається з людей, які відіграють вирішальну роль у забезпеченні успіху та безперебійного функціонування компанії.

Керівник ферми відіграє вирішальну роль у нагляді та управлінні повсякденними операціями ферми, включаючи нагляд за робочою силою та забезпечення ефективного виконання всіх завдань.

Агроном відповідає за забезпечення успішного вирощування сільськогосподарських культур, аналіз ґрунтових умов і впровадження стратегій для максимізації врожаю.

Тваринник бере на себе відповідальність за управління тваринництвом, включаючи розведення та вирощування худоби для підтримки здорової та продуктивної популяції тварин.

Керівник відділу механізації несе відповідальність за управління та обслуговування сільськогосподарської техніки, яка використовується на фермі, забезпечення її справності та оптимізацію її використання для досягнення максимальної ефективності. Бухгалтер відіграє важливу роль в управлінні фінансами та звітністю ферми, гарантуючи, що всі фінансові операції точно записуються та звітуються. Разом ця управлінська команда тісно співпрацює з власником-фермером для реалізації стратегічного напрямку ферми, координуючи діяльність різних виробничих підрозділів і приймаючи оперативні рішення, які сприяють загальному успіху та прибутковості ферми.

Виробничі підрозділи складаються з різних команд, які відповідають за різні аспекти сільськогосподарського процесу. Ці групи мають конкретні завдання, такі як догляд за посівними полями, догляд за приміщеннями для худоби та управління складськими приміщеннями.

Кожна команда працює під керівництвом і наглядом призначених членів команди управління. На робочому рівні доступні різні посади, включно з операторами обладнання, які обслуговують машини, працівниками

сільськогосподарських культур, які доглядають за рослинами, і доглядачами, які забезпечують благополуччя худоби.

Така організаційна структура сприяє безперебійній координації стратегії, тактики та заходів, необхідних для безперебійної роботи фермерського господарства «Фільченков». Приймавши цю структуру, ферма може приділяти спеціальну увагу ключовим сільськогосподарським завданням шляхом впровадження ієрархії управління. Це гарантує, що всі аспекти роботи ферми ретельно керуються та виконуються, що забезпечує оптимальну ефективність і продуктивність

3.3.2 Аналіз діяльності

Нами було проаналізовано динаміку показників ресурсів та відображено її у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 Динаміка показників ресурсів ФГ «Фільченков» за 2020-2022 рр.

Показник	Одиниця виміру	2020 рік	2021	2022
Площа ріллі	га	190	230	240
Поголів'я ВРХ	голів	100	150	150
Штат працівників	осіб	30	55	55
Трактори	одиниць	10	13	17
Комбайни	одиниць	1	1	2
Ангари	одиниць	2	2	3

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Бачимо, що у 2021 р. поголів'я великої рогатої худоби суттєво зросло на 50%. Однак у 2022 р. це зростання зупинилося, а поголів'я великої рогатої худоби залишилося без змін на рівні 150 голів. Ця стабілізація свідчить про те, що ферма досягла точки насичення в межах наявних потужностей цієї галузі.

У 2021 р. кількість штатних працівників значно зросла, збільшившись на 83%. Цей сплеск можна пояснити розширенням виробництва на фермі. Проте у 2022 р. цей показник стабілізувався, що свідчить про збалансованість кількості працівників, необхідних для забезпечення діяльності господарства.

Позитивна динаміка, яка спостерігається за основними ресурсними показниками, однозначно свідчить про розвиток та розширення виробництва в рамках ФГ «Фільченков». Збільшення орних площ ферми, збільшення поголів'я великої рогатої худоби, розширення робочої сили, оновлене обладнання та вдосконалення інфраструктури – усе це свідчить про багатообіцяюче майбутнє для підприємства.

За показниками забезпеченості ФГ «Фільченков» за період 2020-2022 рр. відбулися помітні зрушення. По-перше, відбулося суттєве збільшення посівних площ господарства. Зокрема, у 2021 р. посівні площі зросли на 50 га, що становить 26% зростання порівняно з попередніми періодами. Це розширення продовжилось у 2022 р. з додатковими 10 гектарами, що становить збільшення на 4%. Ці цифри яскраво демонструють прагнення господарства до розширення земельного банку.

По-друге, ще одна значна подія полягає в кількості тракторів. У 2021 р. господарство придбало ще 3 одиниці, а у 2022 році – ще 4 одиниці. Ці прирости свідчать про прагнення господарства до оновлення та оновлення машинно-тракторного парку. Крім того, у ці роки спостерігалось невелике збільшення кількості комбайнів та ангарів. Ці доповнення додатково сприяють підвищенню ефективності та продуктивності ферми.

Щоб забезпечити відповідність продукції міжнародним стандартам якості та нормам безпечності харчових продуктів у країнах-експортерах, ФГ «Фільченков» запровадило різноманітні сертифікати та вимоги. Вони дотримуються стандарту ISO 22000, який передбачає систему управління безпечністю харчових продуктів, а також ISO/TS 22002-1, який зосереджений на

впровадженні програм управління безпечністю харчових продуктів для виробництва харчових продуктів. Крім того, вони придбали GLOBALG.A.P. сертифікацію, яка забезпечує відповідну сільськогосподарську практику, ISO 9001 для управління якістю та ISO 14001 для управління навколишнім середовищем. Впроваджуючи ці стандарти, ферма може створити ефективні системи контролю якості, безпеки харчових продуктів, захисту навколишнього середовища та загального управління виробництвом.

Загалом ФГ «Фільченков» демонструє сильну прихильність до інтернаціоналізації та інтеграції у світові сільськогосподарські товарні ланцюги. Вони активно займаються торгівлею, закупівлями, передачею знань, впровадженням передового світового досвіду. Завдяки цьому вони можуть залишатися в авангарді світових тенденцій сільськогосподарських технологій і харчового ринку.

Щоб бути попереду та бути в курсі останніх досягнень у галузі, «Фільченков» бере активну участь у міжнародних сільськогосподарських заходах, таких як виставки та конференції.

Це дозволяє їм отримати цінну інформацію від світових експертів, досліджувати нові технології та налагоджувати партнерські стосунки з потенційними співробітниками.

У 2021 році господарство взяло участь у таких визначних заходах, як Міжнародна виставка сільськогосподарської техніки «Agritec» у Ганновері, Німеччина, де ознайомилося з інноваційними розробками техніки від провідних виробників світу. Вони також відвідали конференцію «Сучасне зерновиробництво» в Парижі, Франція, щоб вивчити передові технології вирощування зернових та перейняти досвід французьких агровиробників.

Крім того, вони взяли участь у Міжнародному форумі «Органічне сільське господарство» в Мадриді, Іспанія, щоб дізнатися про методи органічного виробництва та визначити потенційних покупців органічної продукції.

Забігаючи наперед, у 2024 році планують участь у подібних заходах у Нідерландах, Бельгії та Канаді. Господарство, відоме як ФГ «Фільченков», активно займається експортом та імпортом різноманітної рослинницької продукції та обладнання.

Що стосується експорту, то в першу чергу ферма зосереджена на відправленні пшениці, ячменю, кукурудзи, сої та ріпаку до країн Європейського Союзу, а також регіонів Близького Сходу та Дубаї. Лише за 2021 рік господарству вдалося експортувати колосальні 800 т. зерна.

Щодо головного конкурента ФГ «Фільченков» це LNZ Group. Він являє собою український вертикально інтегрований агропромисловий холдинг, що спеціалізується на торгівлі посівним матеріалом і засобами захисту рослин, вирощуванні зернових і технічних культур, тваринництві та зернотрейдерській діяльності. Утворений на базі Лебединського насіннєвого заводу. Компанія LNZ Group займає вагомі позиції як один із основних конкурентів ФГ «Фільченков» на ринку сільськогосподарської продукції. Завдяки великій кількості зернових і технічних культур LNZ Group може запропонувати конкурентоспроможні ціни, потенційно витісняючи з ринку менших виробників. Крім того, «LNZ Group» спеціалізується на торгівлі насінням та засобами захисту рослин, що дозволяє встановлювати більш вигідні умови постачання цих матеріалів порівняно з конкурентами. Іншим напрямком конкуренції є експорт зернових культур, де «LNZ Group» має широкі торговельні можливості, на відміну від обмежених потужностей ФГ «Фільченков».

Проте ФГ «Фільченков» вдається ефективно конкурувати, використовуючи свою гнучкість і досвід у нішевих культурах, таких як ягоди, фрукти та екологічно чиста продукція тваринництва.

Отже, ФГ «Фільченков» – це сучасне багатопрофільне сільгосппідприємство з власною виробничою та соціальною інфраструктурою.

3.3.3 Виявлені проблеми/слабкі місця та шляхи їх вирішення

Незважаючи на певні успіхи господарства, в його діяльності існують окремі проблемні моменти, усунення яких сприятиме подальшому зростанню ефективності та прибутковості ФГ «Фільченков», а саме:

Проблема 1. Нестача обігових коштів для закупівлі матеріалів, оплати палива тощо. Для поповнення оборотних коштів було б вигідно взяти банківський кредит під прийнятні відсотки на короткий термін. Це дозволить фермерському господарстві своєчасно розраховуватися з постачальниками та іншими сторонами. Крім того, проведення інвентаризації запасів і дебіторської заборгованості допоможе виявити будь-які приховані резерви та дозволить прискорити оборот оборотного капіталу. Також було б доцільно відкласти будь-які несуттєві витрати, доки фінансова ситуація не стабілізується, наприклад, поточний ремонт приміщень. Запровадження суворого режиму економії та ефективне використання наявних ресурсів також сприятиме покращенню оборотного капіталу компанії. Крім того, потрібно розглянути питання про розширення спектру платних послуг шляхом здачі в оренду будь-яких невикористаних площ або обладнання.[6]

Проблема 2. Зношеність технічного парку та інфраструктури. Створення спеціального бюджету для обслуговування та модернізації інфраструктури має вирішальне значення для розв'язання проблеми довгострокової стійкості ФГ «Фільченков». Виділяючи достатні кошти саме на утримання інфраструктури, парк може забезпечити без зволікання виконання необхідних ремонтів та покращень.

Цей проактивний підхід не тільки запобігає подальшому погіршенню, але й покращує загальну якість і безпеку парку, забезпечуючи приємні враження для його користувачів. Для подальшого розв'язання проблеми важливо визначити пріоритетність навчання та навчання персоналу. Проведення комплексних навчальних програм для працівників, відповідальних за експлуатацію та

обслуговування технічного парку, забезпечить володіння ними необхідними навичками та знаннями для належного поводження з обладнанням.

Крім того, організація семінарів із догляду за обладнанням і найкращих практик може покращити обізнаність і надати персоналу можливість вживати профілактичних заходів для запобігання зносу.

По-перше, вкрай важливо встановити регулярний графік технічного обслуговування всього обладнання та об'єктів технічного парку. Цей графік має включати регулярні перевірки, ремонти та заміни, щоб оперативно розв'язувати будь-які проблеми та запобігти подальшому погіршенню стану. Дотримуючись проактивного підходу до обслуговування, потенційні проблеми можна виявити та вирішити до їх загострення, що, як наслідок, подовжить термін служби інфраструктури парку.

При розробці такого графіку необхідно враховувати кілька факторів:

- 1) тип техніки, бо трактори, комбайни та інше обладнання мають різні вимоги до обслуговування;
- 2) інтенсивність використання техніки, що впливає на швидкість зношування деталей;
- 3) умови експлуатації. Особливо важливо враховувати погодні умови та тип ґрунту, які можуть прискорити знос техніки.
- 4) рекомендації виробника щодо технічного обслуговування.

Приклад графіка технічного обслуговування відображено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Рекомендований графік технічного обслуговування всього обладнання та об'єктів технічного парку ФГ «Фільченков»

Тип техніки	Частота обслуговування	Види робіт
Трактори	Кожні 50 мото-годин	Перевірка рівнів масла, охолоджуючої рідини; заміна масляних фільтрів; перевірка гальм, зчеплення
	Кожні 250 мото-годин	Заміна мастила в двигуні, трансмісії; перевірка ходової частини, гідросистеми; регулювання зазорів клапанів

Продовження табл. 3.6

Комбайни	Кожні 100 мото-годин	Перевірка рівнів масла, охолоджуючої рідини; заміна масляних фільтрів; перевірка жнивального апарату
	Кожні 500 мото-годин	Заміна мастила в двигуні, трансмісії; перевірка молотарки, очищувачів; регулювання натягу ланцюгів
Інша техніка	За індивідуальним графіком	Перевірка відповідно до інструкції виробника

Джерело: складено автором

Важливо, щоб для кожного одиниці техніки був розроблений індивідуальний графік обслуговування з урахуванням її особливостей та інтенсивності використання. При цьому треба дотримуватись ведення журналу обслуговування дозволить відстежувати виконання всіх необхідних робіт та виявляти потенційні проблеми на ранній стадії. Графік обслуговування необхідно регулярно переглядати та коригувати з урахуванням змін умов експлуатації техніки. Рекомендовані профілактичні заходи, такі як очищення техніки від пилу і бруду, змащування рухомих частин, дозволять продовжити термін її служби.

ФГ «Фільченков» зіштовхується з проблемою швидкого зношування техніки. Це призводить до збільшення витрат на ремонт та зниження ефективності виробництва. Для вирішення цієї проблеми пропонується інвестувати в сучасні матеріали та обладнання. Адже інвестиції в сучасні та високоякісні матеріали та обладнання є життєво важливими для боротьби зі зношеністю. Завдяки використанню міцних матеріалів і передових технологій парк ФГ «Фільченков» може витримувати суворі умови використання та мінімізувати потребу в частому ремонті чи заміні. Це не тільки скорочує витрати на технічне обслуговування, але й підвищує загальну ефективність і надійність технічного парку.

У табл. 3.7 відобразимо пропозиції для інвестицій у сучасні матеріали та обладнання для ФГ «Фільченков».

Таблиця 3.7 – Пропозиції для інвестицій у сучасні матеріали та обладнання для ФГ «Фільченков»

Тип техніки	Можливі інвестиції	Очікуваний ефект
Трактори	Використання шин з посиленням каркасом, встановлення додаткового захисту днища, застосування мастил з підвищеними антифрикційними властивостями	Збільшення ресурсу шин, захист від пошкоджень, зменшення зносу деталей двигуна і трансмісії
Комбайни	Заміна ножів жниварного апарату на більш зносостійкі, використання зносостійких матеріалів для облицювання бункера, встановлення систем автоматичного контролю зносу деталей	Збільшення терміну служби ножів, зменшення втрат зерна, підвищення точності налаштування
Інша техніка	Використання нержавіючої сталі для виготовлення деталей, що контактують з агресивними середовищами, застосування полімерних покриттів для захисту від корозії, встановлення систем дистанційного моніторингу технічного стану	Збільшення терміну служби деталей, зниження ризику поломок, підвищення ефективності обслуговування

Джерело: складено автором

Доцільним буде впровадження систем автоматичного змащування для постійного змащування деталей, що рухаються, що дозволить і зменшити знос. Використання систем GPS-моніторингу в усій роботі ФГ «Фільченков» дозволять відстежувати роботу техніки в режимі реального часу, контролювати її навантаження і своєчасно виявляти потенційні проблеми. При цьому надважливими є інвестиції в навчання персоналу правильній експлуатації та обслуговуванню техніки, що дозволять значно зменшити кількість помилок і продовжити термін служби обладнання.

Також у бізнес-плані господарства обов'язково передбачити щорічні відрахування коштів, що спрямовуються на поповнення та утримання основних засобів. Ці відрахування охоплюватимуть як витрати на амортизацію, так і прибуток, забезпечуючи стійке зростання та розвиток ферми. На рис. 3.1 відобразимо щорічні відрахування коштів, що мають передбачатися ФГ «Фільченков» у бізнес-плані.

Рисунок 3.1 – Щорічні відрахування коштів, що мають передбачатися ФГ «Фільченков» у бізнес-плані

ФГ «Фільченков» може розглянути можливість залучення лізингу для модернізації технічної сфери шляхом постачальників або лізингових компаній.

Доцільно буде брати участь у державних та міжнародних програмах пільгового кредитування або часткової компенсації витрат на оновлення обладнання.

Запровадження цих заходів відіграватиме значну роль у поетапній модернізації економічної інфраструктури та ресурсів.

Проблема 3. Дефіцит кваліфікованих кадрів. ФГ «Фільченков». Відсутність кваліфікованих працівників на фермі «Фільченков» може негативно вплинути на загальну ефективність і надійність бізнесу. Цю проблему можна віднести до різних факторів, і її можна вирішити за допомогою кількох потенційних рішень Крім того, вкрай важливо розглянути потенційні довгострокові вигоди від інвестування в освітню інфраструктуру в регіоні. Виступаючи за створення центрів сільськогосподарської освіти або спеціалізованих навчальних закладів, фермери можуть сприяти розвитку обізнаної та кваліфікованої робочої сили. Ці центри можуть

служити осередками для навчання, досліджень та інновацій, сприяючи культурі безперервної освіти та вдосконалення в сільськогосподарському співтоваристві. Крім того, участь у програмах стажування також може бути цінним методом подолання обмежень доступу до освіти. Пропонуючи стажування студентам або окремим особам, зацікавленим у сільському господарстві, фермери можуть отримати практичний досвід, який доповнює формальну освіту. Це не тільки приносить користь стажерам, покращуючи їхні навички та знання, але й забезпечує ферму відданою та мотивованою робочою силою.

Доступ до якісної освіти в сільському господарстві та суміжних галузях може бути обмежений у конкретному регіоні, де розташована ферма, що створює серйозну проблему. Однак є кілька стратегій, які можна застосувати, щоб полегшити цю проблему та збільшити освітні можливості. Одним із ефективних підходів є встановлення партнерства з навчальними закладами, такими як університети чи професійно-технічні школи, які спеціалізуються на сільськогосподарських дослідженнях.

Співпрацюючи з цими установами, фермери можуть гарантувати, що їхня робоча сила отримає необхідну підготовку та знання, щоб досягти успіху у своїй галузі. Підсумовуючи, обмежений доступ до освіти в сільському господарстві та суміжних галузях може створити значні проблеми для ферм у певних регіонах.

Проте, налагоджуючи партнерські відносини з навчальними закладами, пропонуючи програми стажування та виступаючи за розвиток освітньої інфраструктури, фермери можуть активно працювати над покращенням цієї ситуації. Інвестуючи в освіту, як ферма, так і сільськогосподарське співтовариство в цілому можуть отримати вигоду від кваліфікованої та обізнаної робочої сили, прокладаючи шлях до сталого зростання та успіху.

Сільськогосподарська галузь може бути не дуже привабливою для молодого покоління насамперед через важку фізичну працю, мізерні фінансові винагороди та уявну відсутність технологічних досягнень. Однак, щоб залучити та утримати

молодих талантів, сільськогосподарський сектор може впроваджувати різні стратегії, такі як надання більш конкурентоспроможної заробітної плати, запровадження програм стажування та надання додаткових пільг і пільг.

Якщо в регіоні спостерігається зменшення чисельності населення або збільшення кількості осіб похилого віку, це може створити труднощі з точки зору задоволення потреб ферми в робочій силі. Запровадження привабливих пільг соціального забезпечення та запровадження ініціатив, спрямованих на залучення молоді, може відіграти вирішальну роль у зміцненні робочої сили.

Нестабільні умови праці можуть негативно вплинути на бажання працівників продовжувати працювати в певній галузі, особливо коли вони стикаються з непередбачуваними та несприятливими змінами ринкових або кліматичних умов. Для боротьби з цією проблемою вкрай важливо покращити канали зв'язку та запровадити ефективні стратегії, які можуть допомогти зменшити невизначеність і покращити загальні умови праці.

Але і дуже велику роль з проблемою в робочій силі зіграла війна України проти росії. Через це було мобілізовані багато людей які працювали на фермерських господарствах. Та це проблема не обійшла стороною і ФГ «Фільченков», тільки 5 трактористів, які мали навички управління великих тракторів та комбайнів, було мобілізовані. Через це виникла затримка в зборі урожаю.

Проблема 4. Сезонні коливання прибутків. Сезонні коливання доходу є загальною проблемою для ферм, які покладаються на природні фактори, такі як погода та сезонність урожаю. Для ефективного вирішення цієї проблеми існує кілька стратегій, які можна реалізувати. Одним із підходів є диверсифікація сільськогосподарських культур або тварин, які вирощуються на фермі. Розвиваючи різноманітні варіанти, можна розподілити ризики, пов'язані з сезонністю та ринковими умовами.

Інший спосіб – пошук додаткових джерел доходу, наприклад, надання агротуристичних послуг, організація майстер-класів, продаж супутніх товарів чи

виробництво додаткових сільськогосподарських товарів. Це дозволяє отримувати дохід поза основними сільськогосподарськими циклами.

Створення резервного фонду також є життєздатним варіантом, оскільки він дозволяє накопичувати заощадження, які можна використовувати в періоди низького доходу для пом'якшення фінансових труднощів. Застосування технологій та інновацій є ще однією ефективною стратегією.

Завдяки впровадженню сучасних досягнень, таких як системи поливу, найсучасніші методи обробки ґрунту та автоматизація процесів, продуктивність і ефективність можна підвищувати протягом року. Для мінімізації впливу сезонних коливань ринкових цін на прибуток можна запровадити контракти на постачання товарів або встановити авансові ціни.

Отже, фермерське господарство стикається з низкою проблем, які гальмують його розвиток та знижують ефективність. Серед основних проблем можна виділити: нестача обігових коштів, що призводить до затримки платежів постачальникам, ускладнює закупівлю необхідних матеріалів та знижує маневреність господарства; зношеність технічного парку та інфраструктури, що призводить до підвищення витрат на ремонт, зниження продуктивності праці та ризику простою виробництва; дефіцит кваліфікованих кадрів, внаслідок відсутності досвідчених працівників, що негативно впливає на якість роботи та ефективність виробництва; сезонні коливання прибутків, що створює нестабільність у фінансовому стані господарства та ускладнює планування. Для вирішення вищезазначених проблем пропонується комплекс заходів: фінансова стабільність, модернізація технічного парку та інфраструктури, розвиток людського капіталу та зменшення сезонних коливань прибутків, за рахунок диверсифікації виробництва, пошуку додаткових джерел доходу, впровадження нових технологій та укладання контрактів на постачання продукції.

ВИСНОВКИ

1. Досліджено сутність, структуру, види та форми міжнародного агробізнесу. Міжнародний агробізнес є багатограним і динамічним явищем, яке відіграє важливу роль у світовій економіці. Розуміння сутності, структури, видів та форм міжнародного агробізнесу є важливим для учасників цього ринку, оскільки дозволяє їм приймати обґрунтовані рішення і досягати успіху в своїй діяльності. Форми і види агробізнесу дуже різноманітні і потребують професіоналізму, знань і умінь. При цьому види (напрями) та форми агробізнесу функціонують не ізольовано, а в конкретних умовах, які складають у сукупності підприємницьке середовище.

2. Виявлено специфіку міжнародного бізнесу у аграрній сфері. Специфіка міжнародного бізнесу в аграрній сфері зумовлена існуванням суб'єктивних та об'єктивних особливостей. Об'єктивні особливості міжнародного агробізнесу – це фактори, які визначаються зовнішніми умовами і на які суб'єкти господарювання мають обмежений вплив. Саме вони формують фундамент для міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією та визначають її специфіку. Суб'єктивні особливості – це ті, що формуються під впливом людської діяльності, рішень і вибору. Суб'єктивні та об'єктивні фактори взаємодіють між собою і впливають на успішність діяльності підприємств в аграрному секторі. Зроблено висновок, що міжнародний агробізнес – це складна система, яка формується під впливом як об'єктивних (природні умови, клімат, ґрунти), так і суб'єктивних факторів (політичні рішення, економічні інтереси, соціальні тенденції). Ці фактори не існують ізольовано, а взаємодіють між собою, створюючи динамічну і часто непередбачувану систему.

3. Обґрунтовано споживчі тенденції та маркетинг на світових ринках агропродовольчої продукції. За останні десятиліття спостерігається значна еволюція споживчих уподобань, що суттєво впливає на стратегії агробізнесу.

Споживачі все менше задовольняються стандартизованими продуктами і прагнуть до унікальності. Вони шукають товари та послуги, які відповідають їхнім індивідуальним потребам, смакам та стилю життя. Одночасно з цим свідомість людей щодо власного здоров'я зростає. Споживачі все більше уваги приділяють якості продуктів, їх складу та впливу на організм. Популярними стають органічні продукти, продукти з низьким вмістом цукру, жирів та консервантів, а також функціональні продукти, які мають додаткові корисні властивості. Споживачі все більше зацікавлені в тому, як виробляються продукти, які вони купують. Вони звертають увагу на екологічні аспекти виробництва, соціальну відповідальність компаній, умови праці робітників. Це пов'язано й з тим, що споживачі хочуть знати, звідки походить продукт, як він вирощувався або вироблявся. Тому вони шукають інформацію про склад продуктів, умови їх зберігання та транспортування. З погляду маркетингу споживачі прагнуть отримати не просто продукт, а певний досвід. Це може бути пов'язано з упаковкою, дизайном, історією бренду, можливістю інтерактивної взаємодії з продуктом.

4. Проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку агропродовольчої продукції. Глобалізація, як всеосяжний процес інтеграції світової економіки, суттєво вплинула на структуру та динаміку міжнародної торгівлі, особливо в агропродовольчому секторі. Зростання взаємозалежності країн, зниження торговельних бар'єрів та розвиток технологій призвели до значних змін у виробництві, споживанні та торгівлі сільськогосподарською продукцією. Основними її тенденціями є: лібералізація торгівлі за рахунок зниження тарифних і нетарифних бар'єрів, укладання торговельних угод; інтернаціоналізація виробництва, що реалізується завдяки розподілу виробничих процесів між різними країнами; фінансова інтеграція, а саме ростання потоків капіталу та інвестицій; швидке поширення нових технологій та інновацій. Регулювання міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією є

складним і багатогранним процесом, який вимагає зваженого підходу. З одного боку, регулювання необхідне для захисту національних інтересів і забезпечення продовольчої безпеки. З іншого боку, надмірне регулювання може призвести до спотворення конкуренції, підвищення цін на продукти харчування і обмеження доступу до більш дешевих і якісних товарів. Тому при розробці та впровадженні регуляторних заходів необхідно враховувати як національні інтереси, так і інтереси світової спільноти.

5. Досліджено інновації та технологічний прогрес у міжнародному агробізнесу. Виявлено, що інновації та технологічний прогрес відіграють ключову роль у розвитку сучасного агробізнесу. Нові технології дозволяють підвищити продуктивність, якість продукції та зберегти природні ресурси. Однак, для успішного впровадження інновацій необхідні значні інвестиції, підвищення кваліфікації працівників та підтримка держави.

6. Визначено соціально-екологічні аспекти розвитку міжнародного агробізнесу. Глобалізація та інтенсифікація міжнародної торгівлі агропродовольчою продукцією мають значний вплив на соціальну та екологічну сфери. З одного боку, вони сприяють економічному зростанню та підвищенню рівня життя в багатьох країнах. З іншого боку, викликають ряд проблем, пов'язаних з нерівномірним розподілом ресурсів, деградацією земель, забрудненням довкілля тощо. Соціально-екологічні аспекти розвитку міжнародного агробізнесу є надзвичайно актуальними. Для забезпечення сталого розвитку агропродовольчого сектору необхідно поєднувати економічні інтереси з соціальними та екологічними цілями. Це вимагає спільних зусиль урядів, бізнесу, громадянського суспільства та міжнародних організацій.

7. Проаналізовано роль України на світових агропродовольчих ринках. Український агропродовольчий сектор продовжує працювати в складних умовах. Адже війна та логістичні проблеми призвели до зниження доходів експортерів деяких товарів. Та незважаючи на виклики, пов'язані з війною, українські

експортери у 2023 р. продемонстрували вражаючу стійкість. Хоча загалом доходи від експорту деяких агропродовольчих товарів знизилися, обсяги експорту багатьох інших, зокрема яєць, свіжих овочів, борошна та кондитерських виробів, суттєво зросли. Це свідчить про адаптивність українського агросектору та його здатність долати труднощі.

8. Визначено пріоритети участі України у міжнародному агробізнесі. Україна має значний потенціал для розвитку міжнародного агробізнесу. Для реалізації цього потенціалу необхідно зосередитися на спеціалізації на високомаржинальних культурах, розвитку переробної промисловості, впровадженні інновацій, підтримці малих і середніх фермерських господарств та розвитку експортного потенціалу. Тільки за таких умов Україна зможе зайняти гідне місце на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

9. Досліджено ФГ «Фільченков». Дане підприємство спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур. Основні аспекти діяльності господарства включають якісну підготовку ґрунту, використання оптимальних схем розміщення рослин, вирощування високопродуктивних сортів та ефективний захист від шкідників та хвороб.

Динаміка показників ресурсів ФГ «Фільченков» за період 2020-2022 рр. свідчить про стабілізацію та розвиток підприємства. Адже відбулося збільшення орних площ ферми, збільшення поголів'я великої рогатої худоби, розширення робочої сили, оновлене обладнання та вдосконалення інфраструктури свідчать про багатообіцяюче майбутнє для підприємства.

ФГ «Фільченков» є сільськогосподарським підприємством з значним потенціалом та успіхами у вирощуванні плодово-ягідних культур. Виявлено, що фермерське господарство стикається з низкою проблем, які гальмують його розвиток та знижують ефективність. Серед основних проблем можна виділити: нестача обігових коштів, що призводить до затримки платежів постачальникам, ускладнює закупівлю необхідних матеріалів та знижує маневреність

господарства; зношеність технічного парку та інфраструктури, що призводить до підвищення витрат на ремонт, зниження продуктивності праці та ризику простою виробництва; дефіцит кваліфікованих кадрів, внаслідок відсутності досвідчених працівників, що негативно впливає на якість роботи та ефективність виробництва; сезонні коливання прибутків, що створює нестабільність у фінансовому стані господарства та ускладнює планування. Для вирішення вищезазначених проблем пропонується комплекс заходів: фінансова стабільність, модернізація технічного парку та інфраструктури, розвиток людського капіталу та зменшення сезонних коливань прибутків, за рахунок диверсифікації виробництва, пошуку додаткових джерел доходу, впровадження нових технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агакерімова Р. Ю. Антикризове управління діяльністю підприємств агропродовольчої сфери. Ефективна економіка. 2024. № 6.
2. Агропродовольчий експорт України в 2023 році. URL: <https://uaexport.org/2024/01/23/agroprodovolchij-eksport-ukrayini-v-2023-rotsi/>
3. Амонс С.С. Агромаркетинг як функція управління в аграрних підприємствах. *EconomicSciences. Colloquium-journal*». 2020. #21(73). Р.60-65.
4. Андрєєва Л.О., Лисак О.І. Обґрунтування доцільності технологічної інновації у агробізнесі. Підприємство в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 9-11 лют. 2021 р.). Запоріжжя : ЗНУ, 2021. С. 21–23.
5. Бондар Т. В., Швед В. М., Кулакова С. Ю. Ризики та перспективи розвитку аграрного бізнесу України в умовах глобалізації. Ефективна економіка. 2018. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6431> (дата звернення: 01.12.2024).
6. Бородієнко, В., 2018. Маркетингові стратегії розвитку агробізнесу в Україні. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки, 4 (2), с. 119–123.
7. Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи : міжнародна колективна монографія / [редколегія, голова – д. е. н. В. В. Небрат] ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – Електрон. дані. Київ, 2023. 571 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/Reconstruction-for-develop...>
8. Волощук Ю.О., Волощук В.Р. Активізація інноваційного розвитку агробізнесу. Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку агробізнесу: матеріали II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 29-30 берез. 2017 р.). Київ: КНЕУ, 2017. С. 120–123.

9. Вплив війни на прибутковість сільськогосподарського виробництва», проведене Міністерством аграрної політики та продовольства України за підтримки Глобального фонду зі зменшення ризиків катастроф і відновлення (GFDRR), який адмініструється Світовим банком, та у співпраці з Українським клубом аграрного бізнесу (УКАБ). URL: <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/viyni-na-prib...>
10. Гарасимчук, І. та Перевозчикова, М., 2020. Аналіз та прогнозування розвитку аграрного сектору України на сучасному етапі. Вісник національного університету водного господарства та природокористування, 2 (88), с. 21–29.
11. Грабко, Ю. та Хоменко, І., 2020. Аналіз стану та перспектив розвитку аграрного сектору України. Економіка: реалії часу, 1 (44), с. 35–41.
12. Гринь, О., 2020. Маркетингові стратегії розвитку агробізнесу в Україні: світовий досвід та українська реальність. Економіка та підприємництво, 9, с. 60–68.
13. Грищенко, Н. та Солодько, О., 2021. Маркетингові стратегії розвитку агробізнесу в Україні. Вісник Чернігівського національного технологічного університету, 2 (98), с. 9–18.
14. Данько Ю. І., Блюмська-Данько К. В., Галинська А. В. Маркетингова система формування конкурентоспроможності аграрних підприємств. Бізнес Інформ. 2017. №1. с. 353-357. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2017_1_58
15. Добрунік Т., Кузнєцова О. Проблеми і напрямки розвитку аграрного сектору України в умовах економічної нестабільності. Економіка та суспільство, 2022. №42. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-25>
16. Дудар О., Лук'янова Н. та Орловська, Ю., 2019. Європейський досвід маркетингових стратегій розвитку агробізнесу та його впровадження в Україні. Наукові праці Державного аграрного університету Придніпровської зони, 2 (87), с. 4–12.

17. Загроза продовольчій безпеці світу / Міністерство закордонних справ України. 2023. 23 листоп. URL: <https://mfa.gov.ua/zagroza-prodovolchij-bezpeci-svitu>
18. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. KSE. Липень 2023. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf
19. Ключові виклики для агропромисловості на 2024 рік. URL: <https://wezom.com.ua/ua/blog/klyuchovi-vikliki-dlya-agropromislovosti-na-2024-rik>.
20. Ковальова, О. та Ковальов, І., 2019. Аграрна політика держави та її вплив на розвиток аграрного сектору України. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України, 235, с. 133–140.
21. Коломієць, О. та Тимчук, І., 2018. Розвиток аграрного сектору в умовах глобалізації світового ринку. Економіка і прогнозування, 3, с. 97–111.
22. Корнієнко Г.С. Агробізнес як правова категорія. Проблеми законності. 2019. Вип. 147. С. 151–162.
23. Король Н.І. Інноваційний розвиток агробізнесу в умовах глобалізації світової економіки. Агросвіт. 2015. № 3–4. С. 71–74.
24. Костецький Я. І. Новітня парадигма розвитку аграрного сектору України: дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 473 с.
25. Крюкова І.О., Степаненко С.В. Ефективність вітчизняного агробізнесу у призмі пріоритетів сталого розвитку. Агросвіт. 2022. № 9-10. С. 3–12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.9-10.3>
26. Кудлай В.Г. Стратегічні орієнтири розвитку агропромислового комплексу в Україні. Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 9-11 лют. 2021 р.). Запоріжжя : ЗНУ, 2021. С. 87–90.

- 27.Лазарєва О.В., Мась А.Ю., Борисевич К.Ю. Орієнтири розвитку агробізнесу в сис-темі управління земельними ресурсами в Європі та Україні. Агросвіт. 2022. № 2. С. 3–9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.2.3>
- 28.Ларіна Я., Ал-Шабан Алаа Табіт Ніама. Класифікація інновацій в аграрному секторі як передумова формування маркетингових стратегій інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. Bioeconomics and agrarian business. 2019. Vol. 10. №1. С. 58–67. DOI: <http://doi.org/10.31548/bioeconomy2019.01.058>
- 29.Маркетинг в аграрному бізнесі: зміна світогляду та підходів. URL:<https://dinanta.com/blog/agriculture-marketing>.
- 30.Миколенко, О. та Науменко, І., 2020. Аграрний сектор України: стан та перспективи розвитку. Економіка та держава, 10, с. 4–9.
- 31.Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
- 32.Микитюк В.М., Паламарчук Т.М., Русак О.П. Аналіз і перспективи розвитку агробізнесу: регіональний аспект. Наукові горизонти. 2019. № 3. С. 30–37.
- 33.Мовчанюк А.В. Особливості управління маркетинговою діяльністю підприємств аграрного сектору України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. No 54. URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2740>
- 34.Молочно-товарні ферми вийшли на довоєнні рівні виробництва молока в 2023 році. АВМ. 2024. 16 січ. URL: <https://avm-ua.org/uk/post/molocno-tovarni-fermi-vijsli-na-dovoenni-riv...>
- 35.Набок І.І. Світовий ринок продовольства: стан розвитку та чинники продовольчої безпеки. Інфраструктура ринку: електронний науково-практичний журнал, 2019. Вип. 5. С.3-9.
- 36.Набок І.І. Сутність глобалізації у світлі світової продовольчої проблеми. Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики:

- матеріали міжнародної науково-практичної конференції / Факультет міжнародних відносин Національний авіаційний університет; за загальною редакцією Ю. О. Волошина – Київ: НАУ, 2020. – Том. 5. – С. 517-521.
37. Навроцький О. Системні виклики в аграрному бізнесі : класифікація та шляхи їх подолання [Електронний ресурс] / О. Навроцький // Вісн. Львів. нац. екол. ун-ту. Серія : Економіка АПК. 2024. № 31.
 38. Побоченко Л.М. Структура та динаміка світового ринку продовольства / Л.М. Побоченко, В.В.Троян // Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. №21. С.103-112.
 39. Савицький Е. Сучасні реалії інноваційного розвитку підприємств агробізнесу в Україні. Економіка та суспільство. 2021. No (31). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-56>
 40. Сагачко Ю. М., Тешева Л. В. Інноваційна діяльність підприємств аграрного сектора як критерій ефективності його виробничо-господарського потенціалу. Проблеми економіки. 2020. № 4 (46). С. 217–223. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-217-223>
 41. Самойлик Ю. В., Вернигора М. В. Стратегічні перспективи розвитку агропродовольчого сектору в умовах глобальної циркулярної економіки. Вісник Хмельницького національного університету. 2023. № 3. С. 378–385.
 42. Сторітелінг: правила, техніки, корисні матеріали та поради. URL: <https://eduhub.in.ua/news/storiteling-pravila-tehniki-korisni-materiali-ta-poradi>
 43. Тарасевич Н.В. Концептуальні підходи до визначення економічної сутності агробізнесу у міжнародному аспекті. Modern Economics. 2021. No 28(2021). С. 134–139. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V28\(2021\)-19](https://doi.org/10.31521/modecon.V28(2021)-19).
 44. Шебаніна О.В., Кормишкін Ю.А. Сучасна парадигма інноваційного розвитку аграрного підприємства. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2019. № 3. С. 4–10.

45. Agriculture Innovation: 10 Tech Trends to Watch in 2023. URL:
<https://masschallenge.org/articles/agriculture-innovation/>
46. Archer Daniels Midland. URL: <https://www.adm.com/>
47. Brookings Institution, August 2019. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/08/9780815738053_ch1.pdf
48. Bunge Limited [online] Available at: <https://www.bunge.com/>
49. Capuzzi Oscar Guinea Bruno Grumbling in the Fields: EU Agriculture and Trade. Grumbling in the Fields: EU Agriculture and Trade. URL:
<https://ecipe.org/blog/grumbling-in-the-fields-eu-agriculture-and-trade/>
50. Cargill Available at. URL: <https://www.cargill.com/>
51. Charts - World trade in agricultural products. URL:
https://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/ag_imp_exp_charts_e.htm#fnt-2
52. Chiquita. URL: <https://www.chiquita.com/>
53. Del Monte. URL: <https://freshdelmonte.com/>
54. Davis J. H. From agriculture to agribusiness. Harvard Business Review. 1956. 34 (1). P. 107-115.
55. GlobalGAP. URL: <https://www.certification.ua/standarts/globalgap/>.
56. Monsanto Company. URL: Available at: <https://www.monsanto.com/>
57. Pro Consulting. Маркетингова стратегія. URL:
<https://proconsulting.ua/services/marketingovaya-strategiya>.
58. Sunkist. URL: <https://www.sunkist.com/citrus/oranges/>
59. The Opportunities and Challenges of International Trade in Agriculture. URL:
<https://www.globalaginvesting.com/the-opportunities-and-challenges-of-international-trade-in-agriculture/>
60. Top 13 Innovations in Agriculture/Farming in 2023. URL:
<https://www.jiva.ag/blog/top-13-innovations-in-agriculture-farming>

61. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Findings of a nation-wide rural household survey, December 2022. FAO. URL: <https://doi.org/10.4060/cc3311en>
62. United Nations, World Population Prospects, 2022. URL: <https://population.un.org/wpp/>
63. USDA Economic Research Service, November 2017. URL: <https://www.ers.usda.gov/webdocs/publications/85626/eib-181.pdf?v=0>
64. USDA PSD, as of September 2023.
65. Welcome to NCREIF. URL: <https://www.ncreif.org>

КОРОТКИЙ ЗВІТ ПОДІБНОСТІ

Звіт подібності

метадані

Заголовок

Тенденції розвитку міжнародного агробізнесу

Автор

Плахотник Олександр Володимирович

Науковий керівник / Експерт

Циганкова Т.М.

підрозділ

кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		2
Інтервали		0
Мікропробіли		7
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		28

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

2.35% 2.35% КП 1 25 Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2	1.19% 1.19% КП 2 18634 Кількість слів	0.40% 0.40% КЦ 149823 Кількість символів
--	---	--

КОПІ ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ/СТАТЕЙ

1. Плахотник О.В. Необхідність та напрями регіональної диверсифікації українського експорту зернових. Євроінтеграційний вектор економічного зростання України: зб. матеріалів студентської наук.-практ. Інтернет-конф.[Електронний ресурс], 21 листопада 2024 р., м. Київ. Київ: КНЕУ, 2024. 198 с. С. 47-49

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

УДК 339.922(477:4-672ЄС)

Є 24

Організаційний комітет:

Бурмака Микола Олексійович - к.е.н., доцент
Вінська Оксана Йосипівна – к.е.н., доцент
Галенко Оксана Миколаївна – д.е.н., професор
Козачок Тетяна Сергіївна – к.е.н., доцент
Максименко Анна Вікторівна – к.е.н., доцент
Мозговий Олег Миколайович – д.е.н., професор
Олійник Вікторія Володимирівна – к.е.н., доцент
Прісняк Сергій Олександрович – старший викладач
Сандул Марія Станіславівна - к.е.н., доцент
Солодковський Юрій Мечиславович – к.е.н., доцент
Столярчук Ярослава Михайлівна - д.е.н., професор
Федірко Олександр Анатолійович – д.е.н., доцент
Циганкова Тетяна Михайлівна – д.е.н., професор
Черницька Тетяна Володимирівна – к.е.н., доцент

(Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана)

Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику.

Автори тез доповідей несуть відповідальність за їхній зміст

Євроінтеграційний вектор економічного зростання України: зб. матеріалів
Є 24 студентської наук.-практ. Інтернет-конф.[Електронний ресурс], 21 листопада 2024 р.,
м. Київ. – Київ: КНЕУ, 2024. – 198 с.
ISBN 978-966-926-509-8

У збірнику подано тези доповідей студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету міжнародної економіки і менеджменту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

УДК 339.922(477:4-672ЄС)

*Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ забороняється*

ЗМІСТ

Лугін Т.Ю.	8
Міжнародний туризм: сучасний стан, особливості та перспективи розвитку	
Розсохіна В.Л.	10
Роль міжнародного трансферу технологій у розвитку національної інноваційної системи	
Tsaturian A.A.	12
Ethical Challenges In Mckinsey & Company's Consulting Practices	
Ануфрієв М.М.	14
Роль та місце індустрії криптовалют на світовому фінансовому ринку	
Гуль Д.В.	17
Фундаментальний та технічний аналіз ринку криптовалют	
Коновалов А.О.	19
Особливості інституту банкрутства ТНК	
Розумій Л.О.	21
Роль інвестиційної привабливості підприємства у забезпеченні економічного зростання України на шляху до євроінтеграції	
Степаненко М.Т.	22
Розвиток соціально-медійних платформ у міжнародному бізнесі	
Степаненко Д.Т.	24
Ключові мегатренди трансформації світового консалтингового ринку	
Стеценко Б.С.	26
Роль міжнародних фінансових організацій у підтримці економічного зростання України	
Тарасенко А. А.	28
Стратегічні пріоритети конкурентного розвитку ринку нерухомості України	
Зоря Г. І.	30
Діджиталізація української економіки в умовах інтеграції в ЄС	
Погрібна В.С.	32
Стейблкоїн – інноваційна стабільність у криптовалюті	
Шличкова О.С.	40
PEST аналіз фіатних валют	
Захаров А.О.	43
Особливості розвитку зовнішньоторговельних відносин США та ЄС у контексті сучасної України	
Плахотник О.В.	47
Необхідність та напрями регіональної диверсифікації українського експорту зернових	
Корнійчук А.С.	49
Національна модель цифровізації Китайської Народної Республіки	

НЕОБХІДНІСТЬ ТА НАПРЯМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ ЗЕРНОВИХ

Україна, яка є однією з провідних аграрних держав світу, має багаті природні ресурси і земельні площі та відіграє важливу роль у світовому агропромисловому комплексі. Зокрема, зерновий сектор становить ключовий елемент української економіки, а експорт зернових є важливим джерелом валютних надходжень. Однак існує необхідність та доцільність розвивати регіональну диверсифікацію українського експорту зернових як стратегічний напрям для забезпечення стійкості, конкурентоспроможності та ефективності національного зернового сектору. [1; 2]

Світовий ринок зерна є динамічним та залежним від численних факторів, таких як клімат і погода, економічна кон'юнктура, технологічний прогрес в галузі, політичні та правові зміни на всіх рівнях світової економіки. Однобічна залежність від обмеженої кількості країнових ринків може створити ризики для експортерів у разі несприятливих кон'юнктурних умов, форс-мажорних обставин тощо. Натомість, регіональна диверсифікація експорту зернових дозволить Україні не тільки зменшити ризики, а й опанувати нові регіональні ринки для збільшення обсягів експорту. [3; 4]

Ключовими перевагами регіональної диверсифікації зазвичай є:

- зменшення ризиків – досвід показує, що найбільш ефективні економіки вдаються до різноманіття в експорті, оскільки регіональна диверсифікація дозволяє розподіляти ризики, пов'язані з коливаннями цін, погодними умовами та іншими непередбачуваними факторами;
- підвищення конкурентоспроможності – різноманіття в експорті дозволяє створювати привабливіші умови для співпраці з різними регіональними ринками, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності зернових;
- створення нових ринків – розширення географії експорту відкриває нові можливості і сприяє більш широкому розповсюдженню української продукції зерновиробництва на глобальному ринку.

Пріоритетними напрямками регіональної диверсифікації українського експорту зернових мають стати:

- Східна Європа – збільшення експорту до таких країн, як Польща, Румунія та Білорусь, може стати першим кроком у створенні стійких та довгострокових економічних зв'язків з цим регіоном;

- Азія – зернові культури є важливим елементом харчової безпеки для численних азійських країн, тому розширення експорту до Китаю, Індії, Японії та Індонезії може стати пріоритетним напрямком для розвитку нових ринків для українських зернотрейдерів;

— Африка – збільшення обсягів експорту в африканські країни, особливо ті, де швидко розвивається економіка, може відкрити нові привабливі перспективи для українських виробників;

— Північна Америка – диверсифікація в напрямку Північної Америки, зокрема в Сполучені Штати та Канаду, може розширити географію експорту та створити нові можливості для співпраці, підняти імідж національного зернового сектору на глобальному ринку. [5; 6; 7]

Виклики та шляхи їх розв'язання:

— технічні аспекти – для ефективної експортної експансії необхідно вдосконалювати технології виробництва, забезпечуючи високу якість і конкурентоспроможність всіх видів зернових;

— логістика і транспорт – забезпечення ефективного логістичного та транспортного обслуговування є ключовим фактором для успішної реалізації стратегії регіональної диверсифікації і потребуватиме значних інвестицій у експортну інфраструктуру;

— сприяння держави – для підтримки експортерів необхідне вдосконалення законодавства, надання фінансової підтримки та інтенсифікація дипломатичних відносин з урядами та представниками бізнесу на потенційних ринках;

— співпраця з науково-дослідними установами – поглиблене вивчення ринків, оперативний аналіз кон'юнктури і адекватне впровадження новітніх наукових розробок як техніко-технологічного, так і маркетингово-управлінського форматів, може покращити ефективність експорту зернових.

Таким чином, регіональна диверсифікація українського експорту зернових є необхідним етапом для створення стійкої і конкурентоспроможної економіки. Перехід від однобічної залежності до різноманітності ринків відкриє нові можливості для розвитку і допоможе зменшити ризики, пов'язані з несприятливими умовами ведення бізнесу на окремих цільових закордонних ринках. Реалізація цієї стратегії вимагає комплексного підходу, який об'єднає зусилля держави, бізнесу та науково-дослідницьких установ.

Список літератури:

1. Globalization 4.0 – what it means and how it could benefit us all. World Economic Forum: website. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2018/11/globalization-4-what-does-it-mean-how-it-will-benefit-everyone/>

2. Лук'яненко Д., Поручник А., Столярчук Я. Міжнародна економіка: навч. Посіб. - Київ: КНЕУ, 2014. - 762 с.

3. Дорош К., Файчук О. Оцінка ступеня регіональної диверсифікації експорту зерна. // Економічні науки. – 2019 - №7 (71) - с. 337-342.

4. Yatsenko O., Tsygankova, T., Zavadzka, Y., Horbachova, I., & Khoroshun, O. Global agri-food market: consumer trends and trade problems. // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2020. - 4(35). – с. 440–448. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i35.222518>

5. The future of food and agriculture - trends and challenges. Стаття. 2017. URL: <https://www.fao.org/3/i6583e/i6583e.pdf>
6. Як Україні відновити агросектор після війни. Мінфін України: вебсайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/06/21/87463227/>
7. Городніченко Ю., Сологуб І., Ведер ді Мауро Б. Відбудова України: принципи та політика. 2022. URL: <https://voxukraine.org/vidbudova-ukrayiny-pryntsypy-ta-polityky>